

Боріс Джонсон – се козак Чуприна

Василь ЧЕПУРНИЙ,
головний редактор сайту “Сіверщина”

Козацька громада в Чернігові, яка об’єднана навколо храму святої Катерини, вирішила записати прем’єр-міністра Сполученого королівства Великої Британії і Північної Ірландії Боріса Джонсона в реєстр українського козацтва.

“Ця людина, як набат, підняла весь світ, щоб захистити мою родину, мої дітей, мою онуку від ракової пухлини, яка жере все на своєму шляху, – від російської агресії, – каже голова громади Андрій Лісовий. – Ця людина, яка знає історію темних часів, на противагу від забудькуватих, зробила все, щоб моя Україна вижила! І я пишаюсь тим, що в цьому мене підтримали мої брати-козаки. Під-

тримали ідею, старовинний звичай і традицію українського козацтва – відзначити мужніх людей, особистостей, які захищають права і свободи людини, пліч-о-пліч відстоюють нашу честь і гідність, борються за волю України!”

Громада 16 років боролася в Чернігові за повернення козацької Катерининської церкви, збудованої 1715 року на честь перемоги чернігівських козаків під Азовом у 1696 році. І тепер це не тільки кафедральний храм єпархії Православної Церкви України, а й фактично військовий пантеон – у цьому храмі записані імена всіх земляків, які загинули, захищаючи Україну в ході російсько-української війни. А іконостас храму прикрашений гербами Війська Запорозького, гетьмана Івана Мазепи, полковника Якова Лизогуба, є тут і унікальні ікони, скажімо, ікона святих воїнів чи кошового отамана Петра Калнишевського, прославленого Українською церквою.

В універсалі, який підтверджує запис британського прем’єра в козацький реєстр, говориться, що це здійснено “за мужній герць із зловорожими силами Московії”. А за старовинним козацьким звичаєм йому дається інше, уже козацьке прозвище – відтепер це козак Борис Чуприна.

“Дякую моїм братам-козакам і тисну руку тепер вже моєму товаришу козаку Борису Чуприні”, – каже чернігівець Андрій Лісовий.

Універсал має бути доставлений у британське посольство для передачі главі уряду.

ПРОСВІТЯНСЬКА ШЕВЧЕНКІАНА

6

ІГОР ЗОЦ

8–9

ІРИНА МИРОНЕНКО

10

НАЦІОНАЛЬНА ЕЛІТА

12–13

КИРИЛО КАШЛІКОВ

15

“Москалі – чужі люде...”

Георгій ФІЛПЧУК,
академік НАПН України

28 лютого. Путін, путлер, гітлер, рашист, людоджер, людодід, канібал, людиноненависник. Злочинець, якому не місце серед людей. Убивця дітей, жінок, мирного населення. Страшно, коли така сатана ще продовжує чахнути. Адже єдиним місцем, на яке може претендувати це диявольське створіння, є Гаазький трибунал. Людство, цивілізація, Україна житиме нормально лише за умов, коли всі разом позбудуться цієї чуми ХХІ століття, скававши на весь голос фашистській путінській раші – “парашко, йди в пекло!..”

*****
5 березня. День сконання тирана й людинобивці ХХ століття Сталіна. Йому та Гітлеру вдалося уникнути трибуналу, взявши з собою прокляття людства. Однак їхнім приспінникам (Муссоліні, Чаушеску, Милошевич, Хусейн) не вдалося уникнути кари народного гніву.

Черга за неонацистом путіним, що чинить геноцид, убиваючи мирних українців, знищуючи міста й села України. І хто думкою, словом, дією та чином навіть через століття прощатиме цього варваровбивцю, той стане співучасником війни проти Українського народу та людства.

Тому ООН, НАТО не можуть уподібнюватися горезвісній Лізі Націй, яка колись своєю безпорадністю та заграванням розв’язала руки Гітлеру. А поки найпогужніша військово-політична інституція не знайшла в собі сил для “закриття неба” над Україною, боячись “спровокувати” рашистську Московію, “відкривши” небо для вбивства орками мирного населення. Невже лише “золотий мільярд” наділений правом бути захищеним?! Віримо,

що ніколи не повториться сказане О. Олесем 90 років тому: “Коли Україна в нерівній боротьбі / Вся сходила кров’ю і слізьми стікала / І дружньої помочі ждала собі, / Європа мовчала”.

Але так не буде. Окремі політики з країн ЄС та НАТО не зможуть і надалі продовжувати жити за подвійними стандартами, то передаючи ЗС України свої винищувачі (заява головного дипломата Євросоюзу Ж. Борреля), то відмовляючись. А замість “закритого неба” колективно “дарують” нам цистерни солярки. Та попри все, Україна перемаже путлера-терориста та його дику орду. І все буде Україна!

*****
11 березня. Мерзенно на душі, коли понад 700 університетів московії заявили “о полной и безоговорочной поддержке” війни, яку розв’язав нацистський путінський режим в Україні. За цей час по мирній Україні випущено понад 800 смертоносних ракет. Проте приручена “еліта” висловила очікуваний одобрямс “судьбоносному решению”, нагадавши про блага і пільги для тих, кому вдасться повернутися з цієї “асвабідельної спецоперації”. Їх автоматично зараховуватимуть до вишів без вступних іспитів.

Правда, забули сказати про деякі винятки. Збройні Сили України більшості таких “майбутніх студентів” не дозволять повернутися, що в перекладі на сучасну мову війни означає “не пройти паспортний режим”. Однак продовжується істеричний збір підписів на підтримку путлівського злочину, до цієї клоунади залучені навіть мертві.

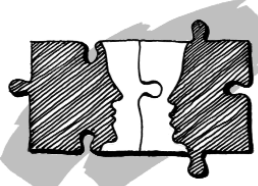
Ідеологія месіанства “рузького міра” завдяки пропаганді таких геббельс-фрау, як скабеево-захарова та орківські дугіно-

словійово-шахназаровські глашатаї, “успішно” просувається в школи та дитячі ясла, щоби підтримувати 80% показник “величч” бункерного ірода. А за цей час у Харкові знищено 48 шкіл!

Свою ненависть до України вони вже давно нічим не прикривають. Учорашній виступ рашистського міністра лаврофа в турецькій Анталії лише підтверджує повну здичавілість москвитів навіть у такій “хитрій” сфері як дипломатія. Нагадаю, що цей ріббентроп ХХІ століття цинічно заявив, що бомбардування дитячої лікарні та пологового будинку в Маріуполі було свідомим та цілеспрямованим рішенням розійських військ. А отже, спланованим є людиноббивство рашистами майже 1,5 тисяч маріупольців (і не тільки). Прикро, що цивілізований світ спостерігає за діями цих виродків, не нагадуючи їм про долю повішеного в Нюрнберзі Ріббентропа.

Ця стидлива толерантність може вкотре привести людство до планетарної катастрофи. Бо коли мова йде про “закрите небо” для України, передачу літаків-винищувачів, систем ППО чи ПРО, то знаходяться різні аргументи для неопустимості включення третьої країни в російсько-українську війну. Однак дозволяється безкарно вбивають ракетами та бомбами тисячі людей, перевозити смертоносні “іскандери” білоруською залізницею. Удосвіта (11 березня) ракетами бомбардували Луцьк, Дніпро, Івано-Франківськ, Чернігів. Людоджер-путін продовжує витанцьовувати смертоносне танго на очах “співучаючих” НАТО і Європи. І знову пригадується тривожне “Пам’ятай” Олександра Олеса про “мовчазну” Європу.

Продовження на стор. 2–3

Закінчення.
Початок на стор. 1

“Москалі – чужі люде...”

“Тож підіте і скажіте” “Ні!” цьому зви-роднілому злочинцю. Силою своєї політики і зброї, щоби вже завтра вам, дітям високодостойних натівців, не прокидатися від гулу рашистських ракет, не народжувати в бомбосховищах і підвалах дітей, не бути згвалтованими ординцями, не бачити “хіросім” зруйнованих мирних міст.

Тоді збережемо світ, мир і Божу правду!

*****

21 березня. Одному виживати завжди важко. Особливо тепер. Треба бути або разом, або дуже сильним. А ще краще – сильним у співтоваристві сильних. Україна в результаті варварського нападу московії сповна відчула цю потребу.

Наш тридцятилітній сором’язливо-кволий і декларативний поступ “в Європу” (ЄС та НАТО), нейтральність та позаблоковість, різновекторність, поспішна роззброєність (без гарантій безпеки), отримуючи взаємні цянцку “будапештського меморандуму”, захекано-гасливі (продажні) різномасті масандрівські (1993), “великі” (1997), харківські (2010) угоди – заподадливе угодовство з вічно ворожо-“братською” московією – позбавляли Україну шансу бути сильною (разом!). Парадоксально, але мало не єдиним “гарантом” нашої безпеки ставала агресивна московія. Ця тиранічна недоімперія, виточуючи всілякі спроби утвердження свободи, демократії, прав людини, зберігаючи “вірність” ідеям царизму й більшовизму, одразу ж почала “неситим оком за край світа зазирає”. При цьому навіть не намагачись одягатись в овечі шкури.

Перед Україною, Європою, Світом постало знову створіння з вовчим вищиром. Кремлівська орда з її “великорукім шовінізмом” вкотре взялася за старе – загарбувати, курокрадити, брехати, лякати, вбивати, набувши статусу кровожеера-злочинця. Політикум “сильних світу цього”, одягнувши дипломатичні мундири, споглядали, як рашисти свої злії задуми безкарно прикривали образом “голуба миру”. Потураючи гріху, світова політика дедалі зручніше “вмошувалася” в лекала часів, що передували Другій світовій війні. З’являлися паралелі, відрізняючись лише географічно. Тодішні трагедії Австрії, Чехословаччини, Фінляндії, Польщі замінювалися нинішніми – Молдовою, Чечнею, Грузією, Україною...

Навіть анексія московитами Криму та частини Донбасу 2014 року не заставила адекватно реагувати передусім провідні держави світу на реальні (глобальні!) загрози людству. Сьогоднішня геноцидна війна кремлівських фашистів проти України і є наслідком споглядання та “обнімання”. Захлинаючого скаженою піною путлера з його клікою так і не зуміли (не захотіли), не намагалися завести в належне для нього стійло. Фетиш прибутків, зиск, російський газоконфорт, політична кон’юнктурність окутали пеленою правдивість бачення. Джина-людиновбивцю було випущено з мордомору, який почав нищити й отруювати все живе.

І ось, коли Україна мужньо стала на прю з цією страшною кремлівською ядерною потворою, людство, оговтавшись, усвідомило масштаби нинішньої трагедії й страхіття майбутнього.

Приходить розуміння, що путінський тиран разом зі своїм зомбованим “єдинокорним” населенням не визнає міжнародне право, будь-які етичні норми в політиці, оскільки совість не для ординсько-поганського племені. Ізгой з ядерною кнопкою “живуть” за своїми дикунськими правилами. Приклад – рішення Міжнародного Суду ООН від 16 березня 2022 року: “РФ має негайно припинити військові операції, які вона розпочала 24 лютого 2022 року на території України”. Натомість у відповідь численні військові злочини: бомбардування цивільного населення, розстріли мирних людей, знищення матеріальних, культурних цінностей, ядерний тероризм. Убито й поранено чверть тисячі

дітей! Геноцид Українського народу у виконанні нацистської московії.

Повне ігнорування нею статті 94 Статуту ООН щодо обов’язкового виконання рішення Міжнародного суду. А тому міжнародне співтовариство повинно негайно надати Україні необхідне озброєння, щоби захистити повітряний простір, унеможливити скоєння кремлівськими нацистами злочинів проти людяності.

Мають бути сформовані солідарна відповідальність за долю людства та міжнародний спротив агресору.

Але Україні роботи своє, борючись з ворожою московією, зміцнюючи всіма силами і засобами Збройні Сили, власну Державу, зберігаючи єдність народу, оберігаючи національні цінності заради перемоги над злом.

Обстоюючи сьогоднішнє, спрямовуємо помисли в майбутнє, відшукуємо ті зерна правди й сили, що формують нездоланність Української нації.

Історичні приклади народів, які за короткий проміжок сотворили сильну державу й націю, показують роль визначальних вартостей, на які опирається націєдержавотворення. Свого часу ізраїльська очільниця Голда Меїр наголошувала: якщо хочеш вижити і зберегти власну ідентичність, державність, то за всяку ціну плекай армію, яка захищатиме тебе (а не кастрати з ООН), бо це твоя армія; плекай мову й віру, які відрізнятимуть тебе від ворогів.

У ці вікопомні дні українська Армія і незламний Дух Народу стверджують правоту цієї загальнолюдської істини буття.

Бо непоборним є той Народ, який свято шанує обереги власної ідентичності, закладені в українську державність, свободулюбність, родовідність національної пам’яті, рідномовність, віротрадиційність і справедливність.

Саме з цими вершинними цінностями наша “Слава не поляже, а розкаже. / Чия правда, чия кривда / І чий ми діти”. Ми – Українці, які прийшли в цей світ здолати зло – мозковщину. І нехай допоможе нам у цьому Бог!

*****

4 квітня. Світ ще не оговтався від страхіття у Бучі, Ірпені, Гостомелі, а генпрокурорка України сьогодні заявила про не менш трагічну ситуацію в Бородянці. Не знаємо, що відкриється і яких жахів очікувати в Маріуполі, Харкові, Чернігові чи Волновасі... Усе непередбачуване, оскільки злісні плани, чорні задуми та дії кремлівських нацистів поза всякою логікою. Вони ірраціональні, антигуманні, вибудовані на тваринних інстинктах. Ніхто (окрім диявола) не може знати, чим керується свавільний бункерний ірод.

Але очевидним є те, що жахлива трагедія, скоєна фашистською московією в Україні, змусивши світ здригнутися, є лише продовженням тривалої смертоносної ходи кремлівських орків. Бо згідно з триадною концепцією імперії (“православие, самодержавие, народность”), сформульованою колись душителем-“просвітителем” уваровим (міністром освіти), – “для торжества одного з народів треба, щоб загинув інший”. І ця практика нищення “інших” здійснювалася ними безперервно. Геноциди, етноциди, лінгвоциди, голодомори впродовж століть стали візитною картою імперської тюрми народів незалежно від політичних режимів – царів, більшовиків, сталіністів чи путіністів.

Через століття, в 30-ті, коли було знищено сталінськими голодоморами-геноцидами понад 10 мільйонів українців, людство доволі збайдужіло сприймало трагедію “мирного” людиновбивства в Україні (як “внутрішню справу”). Урешті-решт усі звірства голодоморів 20-х, 30-х, 40-х років, політичних репресій, спрямовані на знищення українського народу, передо-

всім його кращої і продуктивної частини, мало цікавили європейську спільноту, політичну еліту. Сутність тодішньої політики провідних держав – догоджати тиранам, приносячи їм у жертву людей, народи і навіть країни, зокрема й Україну.

І завжди за таке розплачувалися військово, покаліченими долями. Багато спільного простежується, коли проаналізувати часи давніші й теперішні. У свій час гітлер та сталін також отримали підтримку на рівні невтручання у “внутрішні справи”, опираючись на усталену імперську традицію поділу сфер впливу. Адже московитами продовжується донині (незважаючи на міжнародне право) та практика, яку свого часу “творив” ідеолог імперськості, антимазепинець, антизахідник, україноненависник Пушкін: “Для нас заколот Польщі є справа сімейна”, – даючи оцінку польському повстанню проти царизму 1830–1831 рр., коли російські карателі вбили понад 40 тисяч повстанців”. І ніхто (передусім європейці) не вправі втручатися.

А вже в 30-х роках наступного століття політику “сімейної справи” реалізував гітлер, попередивши Англію в 1938-му, захоплюючи Австрію, щоби та не втручалася в “сімейні німецькі справи”. Пізніше судетська агресія також розцінювалася як родинні клопоти. Паралельно “визволяв братські народи” сталін, а вже після війни це “асвабодженіє” не припинялося в Угорщині, Чехословаччині, далі продовження цього зловісного “асвабодженія” здійснювалося в Молдові, Грузії, Україні. Усі ці події “єдинокорності” завжди супроводжувалися загарбаннями, репресіями, вбивствами, упокоренням.

І нинішня путінська війна нацистської московії за задумами неофашистів ХХІ століття мала нагадувати про “внутрішній інтерес”. Україна повинна за виписаними ними ж лекалами бути або “руськомірською”, “денацифікованою”, “демілітаризованою”, або не існувати як держава.

Недавній історичний досвід підтверджував “істинність” становлення саме такої моделі, адже анексія Криму, загарбання частини Донбасу при кволій реакції країн західної демократії розв’язували руки путінській кліці. Прогнозували, що їм удасться розколоти світ, НАТО, ООН, які, окрім стурбованості й співчуття, не будуть здатні на більш рішучі дії. На початках все йшло ніби й по плану кремлівських імперців, однак, на щастя, західна демократія оговталася дещо швидше, ніж “планував” путін. Європа та західний світ стали здатними до більшого, ніж “співчуття”, хоча й далекі від ефективного рішення для збереження життя тисячам українців.

Проте найбільш неочікуваним для путлерівської московщини став Український народ, його незборима воля до свободи, незалежності, правди, ненависть до уярмлювачів. Ця вершинна якість людського духу українства шокувала весь цивілізований світ. Європа перестала “мовчати”, що стало додатковим квотком повітря для перемоги над ординцями. Хоча й “орбанів”, байдужих до української свободи, є ще чимало. Однак здолаємо. Заподадливих москвофілів, колаборантів, зрадників, фар-

цовщиків від політики, сатаністів-гундьяйців. Бо саме на них опирається фашистська путінська орда. На диявола, якому не перемогти Світло, Свободу, Справедливість і Правду. Бо вони є найсильнішими українськими оберегами. Але їх конче необхідно з’єднати з тією сучасною зброєю, яку так довго очікуємо від Заходу.

Панове західники, не зволікайте, не загравайте, не бійтеся, не торгуйте цінностями! Віддайте українцям, захищаючих себе і світ від московської агресії, те, що належить їм по праву. Зброю для Свободи і Перемоги! Лише в тому разі Українці повірять вам, що ви не служите водночас молу і Бугу.

*****

15 травня. Світ переповнений брехнею й правдою, безвихіддю й надіями, цинізмом і благородством. У пеклі війни, смертей і страху ніхто й не намагається порахувати чого більше. Вистачає всього. І вже зовсім не дивуєшся, що так багато зла, яке щомиті викидається, мов вулканічна лава, з нетрів қацапстану. Огидні й брутално “зверхні” словеса путлерів, лаврових, медведєвих, рагозіних ... постійно на шпальтах зарубіжних видань та інформаційних агентств. Якось уже звично отримувати регулярні підлітки від чорноротих мозковців. “На це нема ради”, кажуть українці. Ці нелюди, невиліковно хворі на фальш, ненависть, людожерство й чванливість, захиляються (надіюсь, що таки вдаляться) від люті.

“Скажем мягко: нашей стране плевать на непризнание новых границ со стороны G7”, – заявив служка диктатора медведєв, озвучивши сигнал готовності анексувати захоплені окупантами території України. А в цей же час в іншому кутку мозковської псарні такий собі депутат “госдуми” новичков (майже “новачок”) ініціює “узакоiniti” гамузом входження в ерефію на основі фейкових референдумів “республік Донбасса, Херсонской области и Южной Осетии”.

Йому підгакує мозковська “вчена еліта”. Проректор фінансового університету при путінському уряді зубець (“землячок”) упевнено стверджує, що “разрушен войной регион” перетвориться на “сельскохозяйственный Донбасс”, який буде годувати роззію, забезпечуючи її “в овощах и фруктах”.

Паралельно лавроф шантажує світ, що введення військ НАТО до України призведе до Третньої світової війни, а озброєння, які Захід постачає Україні, стане ціллю для збройних сил роззіі.

Слова щодо неминучості війни роззіі з Україною регулярно лунали й раніше у виступах путіна, котрий разом із кількома “яструбами” ухвалив рішення про масштабне вторгнення в Україну (шойгу, герасимов, патрушев). І ця вахханалія продовжуватиметься до загиби Іхнього!

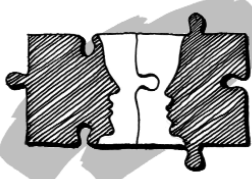
А поки війна. Понад 6 мільйонів людей на травень 2022 року покинули Україну. Вбиті, закатовані, згвалтовані, покалічені десятки тисяч українців. Зруйновані міста та села...

Чому ж світова opinia не карає їх? Цих обезлюднених орків з қацапстану.

Мовляв же колись Шевченко: “Чому на його (московита – Авт.) не плюють?? Чому не топчуть? Люде, люде!”

А тому, що зрощували “пацифізм”, який роками сповідували держави, політики, міжнародні організації, включно з ООН, придумуючи заборонні причини щодо вступу України в НАТО чи ЄС. Усе це лише стимулювало агресора, привівши світ на край прірви.

Співчуттів в стилі а-ля Макрон чи а-ля Меркель замало. Не вдаючись до оцінок угорців чи сербів, а тільки чиновників соціал-демократичної партії Німеччини (Шредер, Штайнмаєр), розуміємо, наскільки є руйнівними наслідки загарбання близьких “друзів” путіна з кремлівським нацизмом. Справді, такі “миролюби”

сприяли розв'язуванню рук путіну для агресії, анексії чужих земель, війн. Вдаючи, що світ нібито твориться без загарбань та зброї, така політика “приголублення вбивці” чомусь перестала “помічати” геноцидні діяння рашистів. Навіть тоді, коли посеред Європи, в Бучі та багатьох інших містах і селах, появилися тисячі вбитих і звалтованих путіно-бурятами, то продажні “шредери” продовжували намагатися залагоджувати “конфлікт”. Нищість і фарисейство! Небажання бачити за ширмою міжнародного “права” та європейських “цінностей” хто є нападником, агресором, а хто – жертвою.

У деяких путінських “адвокатів” руки “не доходять” до України. Навіть санкції, нафтове ембарго, власність кремлівських нуворішів та вбивць ставали предметом дискусії, де мораль “з’їдалася” користою, зговором, болячись “образити” навіть роззійських олігархів разом зі священною короною “іхньої” приватної власності. Хоча вони також є винуватцями нинішніх трагедій, підтримуючи й фінансуючи нацистський режим путіна.

Саме так можна оцінювати інтерв’ю в “Deutsche Welle” міністра фінансів ФРН Лінднера, скептично налаштованого до використання (для зруйнованої України) конфіскованих активів олігархів, вважаючи, що це – експропріація, а в іхній правовій державі для таких процедур існують суттєві перепони.

У “законності” цього сумнівається навіть “зелена” федеральна міністерка Німеччини Бербок. Отож, виходить так, що маємо ситуацію, коли “законно” й безкарно можна долга знищувати міста: Харків, Маріуполь, Чернігів, Суми, Охтирку, Волноваха, Ізюм, Краматорськ..., економіку України, а москвитів чіпати зась, бо “праведні” закони не дозволяють. Ситуація нагадує висловлювання Платона в його трактаті “Держава”. Він писав, що коли в світі шанують лише багатство й багатів, то починають менше цінувати добродієність, вимірюючи все грішми, запроваджуючи закон олігархічного устрою – чим більша олігархія, тим вищий ценз (право). Держава такого типу (як і світ), без сумніву, не може бути єдиною. І справедливою.

І якщо Світ почне, нарешті, солідаризуватися навколо добра, цінностей і правди, то йому вдасться вижити, а якщо “дружитиме” з молохом, то загине. А поки що він нездатний навіть об’єднатися навколо такого етичного кроку, як визволення героїчних воїнів “Азову”, життєвий приклад яких в стократ цінніший за мільярди статки олігархів, що є гнійними паразитами на тілі планети Земля. Ці благородні Українці, лицарі Духу, хоча й скалічені фізично, однак живі і прагнуть жити. Учора переможці Євробачення (український гурт Kalush Orchestra) вернулися до народів і правителів світу про спасіння й визволення Воїнів-Азовців. Заради їх Родин, України, Людства.

“Дякуємо гурту за підтримку! Слава Україні!” – відповіли Азовці. Вони з нами, вони в борні за Свободу.

Боже, вбережи цих славних і звитяжних Героїв, дай розуму й честі “сильним світу цього”, щоби вони здійснили цей чин. Бо лише по ньому судитимуть їх.

Молимося і боремося, щоб високий клич Народу “Слава Героям!” був ними почутий. Живими! Разом! З Україною!

*****

29 травня. Минулого тижня було озвучено дві абсолютно полярні політичні заяви з боку США та московії, які в значній мірі відображають геостратегію міжнародного життя. Директор служби кремлівської зовнішньої розвідки наришкін заявив, що кінцевою метою рашистів є “знищення нацизму на 100%, або він підніме голову за кілька років і в ще більш потворній формі”.

Водночас державний секретар США Ентоні Блінкен вважає, що однією з цілей військового вторгнення роззії в Україну є знищення української ідентичності, стверджуючи, що “частиною путінської війни є спроба стерти українську ідентичність,

яскраву та живу культуру України, стерти те, що робить країну та її людей такими унікальними”.

Зайди-москвити “добре” засвоїли, що коли остаточно зруйновано відчуття належності до своїх роду, нації, держави, мови, культури, традиції, віри та історичної пам’яті, тоді наступає гнітючий стан душевного винародовлення, появляється бажання прохати “нам хліба дай”, а не свободу. Такий народ навіть не треба завойовувати, бо він уже підкорений, втративши цінність “цілісної цілості”, власного й національного “Я”.

Саме такою була (є!) варварська стратегія московської орди щодо України та українців, відтоді як вона виплодилася. Усі її “найліберальніші” очільники були найжорстокішими руйнівниками та вбивцями української душі. Згадаймо хоча б лютого русифікатора олександра II, під прізвиськом “визволитель”, який підписав два українобичі акти, що знищували нашу ідентичність: валуєвський циркуляр (1863), емський указ (1876).

Іван Дзюба у книзі “Нагнітання мороку. Від чорносотенців початку ХХ століття до українофобів початку століття ХХІ” згадує київського цензора шоголева, котрий ще 110 років тому сформував чорносотенну програму для швидкого зросійщення та змоскалення України. Головне завдання цього лінгвоцидного документа – русифікувати українську освіту; відучити молодь від української мови; запровадити

норм Міжнародного права!

Цікаво, а куди засунули язика ті владці, правозахисники, вічні оратори-телеспікери, які відповідно до конституційних обов’язків мусять захищати українських людей та дітей? Чому про вбитих рашистами понад 240 дітей, пораних близько півтисячі, та сотні тисяч викрадених та депортованих кацапстаном дітей так мовчазно “говорять” наші політики на різних міжнародних майданчиках? Чому не закривають належним чином пельки чорноротим, майже “викопним” діячам, кісінджерам, орбанам, берлусконівцям та іншим прогнилим “нормандцям”, які волають про збереження потворного обличчя путлера – звироднілого організатора геноциду, людиновбивств, звалтувань, грабінництва в Україні. Недалекі, продажні людці, що навчені прикривати власну нищість усілякими надуманими “євроцінностями” та нафто доларами. Невже не усвідомлюють, що за намірами москвитів-нацистів здолати (не діждетесь, згините!) українську державність та ідентичність настане черга “співчуваючої” Європи.

Адже в держдумі роззії розглядають законопроект (автор – українофоб затулін з “єдиної роззії”, заст. голови комітету держдуми у справах снд, євразійської інтеграції та зв’язків із співвітчизниками) про визнання рашистськими співвітчизниками всіх, хто володіє російською мовою. Українці та інші народи в цей “чорний список” уже включені. Очевидно, що й ці

“меры против периодической печати на украинском языке”; не допускати, щоб Боже слово звучало українською мовою, не дозволяючи священникам проповідувати по-українському. І ця дикунська програма практично злодіяла майже в усі часи ХХ-ХХІ століть, сформувавши навіть ідеологію українофобського мовного закону “колесніченка-ківалова”, прийнятого 2012 року ВР України.

Під час війни нищення українськості набрала жажливих розмахів. Справжня гуманітарна катастрофа. Заборонені на окупованих територіях українська мова, література, історія, музика, пісня, церква, національні символи, святині, герої. Особливого цільового руйнування, пограбування зазнають історичні пам’ятки, музеї українського спрямування. Зафіксовано 367 воєнних злочинів рашистів проти культурної спадщини України. Людей за українські погляди катують і вбивають.

Відбувається насильницька русифікація депортованих українців. У Криму організовані “табори перекваліфікації” для українських вчителів та “мовні курси” для дітей. Кримський злочинець аксьонов створив літні “табори перекваліфікації” для педагогів з Херсонської, Харківської, Запорізької областей, щоби все перевести на “роззійські стандарти освіти”. Усі викрадені українські діти проходять “мовні курси”. І ці злочини кояться не просто на рівні “практики” створених фільтраційних концтаборів, а відповідно до офіційних документів ради федерації ерефії, такої собі голови комітету з науки, освіти та культури гумерової. Там силою примушують вивчати роззійську мову, оскільки, на думку окупантів, діти з України недостатньо володіють “язиком”. Жажливі порушення

обслінені захисники путлера воліють дочекатися, коли їх, москворотих, також почнуть “визволяти від нацизму”, як це вже відбувається з 2014-го в Україні.

Проте не тільки правляча путінська кліка причетна до цієї злочинної війни. Московську агресію не можна зводити до особистісних амбіцій зверхників цієї тиранічної країни та окремих збоченців. Українців убивають, скидаючи бомби, ракети на українські міста та села, “звичайні роззійяне”, розстрілюючи евакуйованих, знищуючи нашу землю, культуру заперечуючи існування українців. Саме вони разом зі своїм скаженим вожаком ординської зграї, надихані “великої культурой”, “освячені” сатанинською гундяєвською церквою, покликані “магучім язиком-матюгалніком” на “святоє дело” вбивати, гвалтувати, загарбувати, і є тією первинною основою сучасного геноциду ХХІ століття.

Стає лячно, коли цей морок намагаються відбілити, відмити, легітимізувати. Особливо по фарисейськи чинять ті, які б мали очищувати людські душі від нечистот, скверни, кепських справ. Бо, скажімо, нещодавнє “вираження незгоди з позицією” на засіданні церковного синоду мозковської церкви в Україні, не засуджуючи при цьому “кривавого патріарха” кірла та роззійського агресора за вбивства й трагедії, не назвавши винуватців цієї варварської військової агресії, передовсім путінських нацистів, є не чим іншим, як продовженням таким робом одурчення людей напівправдою. Як ще не дійшли до тями, що після таких злодіянь москвитів українці вже ніколи не повірять байкам та міфам “гундяєвського православ’я”, що роззія прийшла захищати російськомовних громадян та їх церкву. Адже згідно з

соціологічними дослідженнями таких “українців” залишилося лише 2%. Та ще трохи є тих, які очікують “визволення”, заховавшись в норі.

А в цей час інші плакальники за культурою “рузького міра”, відкривши практично “другий фронт” проти України, всіляко намагаються відрафінувати токсичного путлера від його “глибінного народа” та великої культури. Хто тільки не випливає з цього баговиння, обстоюючи священну корову “рузькой” культури. Диву даєшся, що ці акуніни, шендеровичі, каспарови, сребреннікови, лозниці та інші з собчаківської ліберальної “блеяди”, часто так вдало уподібнюються, захищаючи “рузькомірство”, до міхалкових та навіть тих же 700 ректорів рашистських університетів, інститутів, що підтримали агресію.

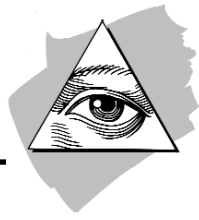
Переформатувавшись, перевзувшись, це нічим не прикрите русофільство, пропахнуто затхлою імперськістю, є таким же злом для України, як і ті, що беззастану скиглять на скабеево-соловйовсько-кісєльовсько-симонянських телезомбоящиках. Бо коли постає Україна, то всяка демократія та ліберастія перетворюється в звичайнісенський нацизм. Трохи припудрений, але такий же бридкий. Адже навіть той же ліберал ігнатєв, котрий виріс на Заході і до українців ставиться назагал “прихильно”, стверджує, що як людина роззійської культури він сприймає українську незалежність в образі селянина-антисеміта у вишиваній сорочці. Отакої. “Добраталісь”.

Інформаційна війна проти України загострилася. Мозковські політики, митці, журналісти ліберального штибу кинулися по європах реанімувати імперську культуру. На Каннському кінофестивалі вони риком проголошують про її захист, відділяючи таку від путіно-шойговців, а бойкот “великої” називають варварством. Окремих (овсянникову) навіть нагороджують в Осло премією імені Вацлава Гавела за “За креативний протест”. Проте ця мізерія цивілізованого русофільства неспроможна перетворити вовка на барана, тирановладдя в демократію, фашиста в пацифіста, москаля в людину. Однак маємо знати, що ліберальне русофільство часто-густо “творить” під прикриттям кремля не тільки в далеких світах, але й в Україні. Цих “патріотичних” москвошелепих на нашій землі тьма-тьмуша. Вони, трохи поскубавшись в косметичних салонах, знову вилізають в інформаційний публічний простір, засмічуючи його всіляким московським мовнокультурним та політичним непотребом. Мова окупанта звучить з національних етерів так навіжено гулко, ніби в нас не війна, а дискотека. Не забуваймо, що новий рашистський “закон” про роззійсько-язиків співвітчизників не відпочиває, він діє і вбиває. Орда знову приходиме “по своє”, як “асвабідателі”, “визволяючи” єдинородців. Бо там, де знищена українська культура, мова, церква, витолочена національна свідомість, історія, туди завжди намагатимуться влізати чумні московські ординці.

Тому фронт української інтелігенції і всього Народу має формуватися не тільки під гаслом Миколи Хвильового “Геть від Москви!”, чого для поборовання зла недостатньо. Бо якщо ми – “від них”, то вони, мов саранча, самі налетять на нас. Треба доповнити цей клич ідеологічно, політично, мілітарно ще й саркастичним імперативом – “геть з України, москаль некрасівий”. Майже сто років тому Хвильовий писав, що роззійська література віками тяжіє над нами, привчивши психіку до рабського наслідування. Ми повинні негайно стати на сторону молодого українського суспільства і цим назавжди покінчити з контрреволюційною ідеєю створювати в Україні роззійську культуру, треба бути з Європою Гете, Дарвіна, Байрона, Ньютона...

Але головне – бути з Шевченковою Україною, пам’ятаючи Його правдиве Слово, що “москалі – чужі люде”.

Георгій ФІЛІПЧУК

Володимир СЕРГІЙЧУК, завідувач кафедри історії світового українства Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор історичних наук, професор

Геноцид за нескореність, або Як Москва сотні років нищить українство за прагнення волі

ляємо й переріжемо. Ми їм покажемо. Нічого боятися кровопускання. Хто не з нами, той проти нас. Ви доблесні товариші. Допоможете мені взяти Київ, а там ви будете віддячені”.

І так звана пролетарська гильйотина на повну потужність запрацювала в столиці України, коли тисячі людей були розстріляні тільки за те, що були зодягнуті у вишиванку, розмовляли рідною мовою чи мали посвідки на ній. А далі цей кривавий терор чекістів розлився на всі окуповані землі України. І масові вбивства мирного населення освячувалися від імені саме російської влади!

Зокрема, в пам'ятній записці землевласників Валуйківського й Острогозького повітів Воронежської губернії вказувалося, що “большевистские банды, именуемые себя войсками Российской социалистической республики, с особым усердием и крайней жестокостью грабят население уездов, исторически, этнографически и экономически тяготеющих к Украине, не надеясь удержать эти уезды в своих руках. Грабежами и насилиями, доходящими до массовых расстрелов и самых возмутительных издевательств, подвергаются местности (например, Мандрово и Никитовка Валуйского уезда, Россошь Острогожского уезда и др.), занятые было германо-украинскими войсками, а затем оставленными ими при отходе назад на условленную демаркационную линию...”

Промедление в очищении от большевиков уездов, о которых идет речь, угрожает Украинской Державе тем, что значительная часть урожая погибнет из-за ненормальных условий уборки, собранное же будет вывезено большевиками на север и вместо богатого хлеба и масла края, Украина получит разоренный, нуждающийся в пособиях на прокормление населения й восстановления хозяйства.

Поэтому мы ходатайствуем о скорейшем присоединении к Украине и об очищении от большевиков, находящихся еще в их власти части Валуйского уезда, уездов Бирюченского и Острогожского, а также и остальных, подлежащих присоединению к Украине уездов Воронежской губ. и Новооскольского уезда Курской губ. 10. VI – 1918 г.”

Большовики вважали, що “для досягнення наміченої мети всі засоби однаково добрі”, і насамперед, терор проти провідників національно-визвольного руху. На засіданні політбюро ЦК РКП(б) у 1922 році Ленін, зокрема, сказав: “Ніякі Денікіни, Юденичі нам не страшні, бо їхні програми застаріли. Нам, більшовикам, страшний лише один лідер – Петлюра, програма якого небезпечна для нас: до того часу, доки житиме Петлюра, доти не закінчиться рух повстанців проти нас, ми не можемо чекати спокою на Півдні. Тому Петлюру необхідно вбити. Доручаю Сталінову як представникові партії, а

Дзержинському й Трилісеру по лінії ЧК виконати це завдання”.

Але попри цей терор на українських землях – як на Наддніпрянщині, так і на Кубані – продовжувався збройний рух, який Москва ніяк не могла здолати силою. І тоді вона вдалася до організації небаченого в світовій історії злочину – виморення голодною смертю 10 з половиною мільйонів українців, серед яких було майже півтора мільйона нескорених кубанців.

У Москві постійно боялися українського здвигу. Ось чому на спробу українців у роки Другої світової війни відродити Українську державу звідти відповіли масовою кампанією компрометації нашого національно-визвольного руху, аби від нього – як нібито злочинного – відвернулися широкі маси. З початку 1943 року в більшовицьких партизанських загонах починають формуватися спецвідділи під виглядом боївок

равлінь НКДБ і НКВС західних областей УРСР 15 травня 1945 року у Львові. Ратуючи за використання для компрометації учасників націоналістичного підпілля спецбоївок під виглядом УПА, Хрущов тоді висловився так: “Я вважаю правильним створення спецгруп з колишніх бандитів (тобто тих українських націоналістів, котрі прийшли з повинною. – В. С.). У нас інколи використовують їх неправильно. Не можна ж до безкінечності посылати спецгрупу із завданнями, адже це бандити, і вони можуть манкувати, підводити нас. Треба їм дати одне конкретне завдання, і коли вони його виконують, можна сказати, що вони свою провину спокутували, і відпустити їх”.

Відтак до кінця 1945 року органами внутрішніх справ і держбезпеки УРСР використовувалося 150 спецгруп, до складу яких входило близько 1800 чоловік.

УПА. Їхнє завдання – злочинними діями компрометувати український національно-визвольний рух і прискорювати ліквідацію учасників націоналістичного підпілля, в першу чергу керівників.

Архівні матеріали свідчать, що після звільнення території України від гітлерівських загарбників такі спецгрупи, як правило, створювалися з числа колишніх учасників ОУН-УПА, які досконало знали тактику і поведінку підпілля, з тим, щоб спецгрупа під час виконання завдань могла видавати себе за один із його керівних центрів і діяти від його імені. В кожному випадку до складу спеціальної групи вводився оперативний працівник більшовицьких органів, який відповідав за дисципліну в ній і здійснював практичне керівництво виконанням завдання. Спецгрупа була бойовою одиницею, що могла в потрібний момент вчинити опір справжнім воякам УПА.

Ця лінія більшовицької партії на компрометацію національно-визвольних рухів буде витримуватися і в подальшому, постійно вдосконалюючись. Свідченням цьому, зокрема, виступ першого секретаря ЦК КП(б) У Микити Хрущова на нараді секретарів обкомів КП(б) У, начальників уп-

Діяльність цих спецгруп не тільки завдала непоправного удару по національно-визвольному рухові, а й спричинилася до численних жертв серед мирного населення. У лютому 1947 року інструктор відділу ЦК КП(б) У по західних областях Крикун повідомляв, що у Волинській області, існуючі при УМВС-УМДБ так звані спец групи, укомплектовані з колишніх бандитів-нелегалів, що діють під виглядом бандитів, в даний час не виправдовують себе, а інколи здійснюють грабежі й побиття громадян, чим компрометують органи й викликають незадоволення серед населення”.

Широкомасштабне порушення так званої соціалістичної законності з боку членів спецбоївок НКВС-НКДБ під виглядом УПА змусило військового прокурора військ МВС Українського округу полковника Кошарського звернутися 15 лютого 1949 року із спеціальною доповіддю на адресу Микити Хрущова: “...як показують факти, грубо провокаційна і нерозумна робота ряду спецгруп і беззаконня та насилля, які допускають їх учасники стосовно місцевого населення, не тільки не полегшують боротьбу з бандитизмом, але навпаки, ускладнюють її, підривають авторитет радянської законності і бе-

зумовно завдають шкоди справі соціалістичного будівництва у Західних областях України”.

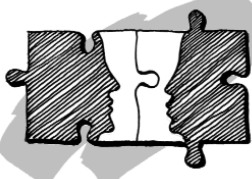
А далі прокурор Кошарський наводив десятки прикладів щодо злочинної провокативної діяльності спецбоївок НКВС-НКДБ на території Волинської, Рівненської, Станіславської, Тернопільської, Львівської та Кам'янець-Подільської областей у результаті якої гинули невинні люди. Можна додати, що з тих 15 тисяч жертв серед мирного населення на західноукраїнських землях у 1944 – 1955 роках абсолютна більшість якраз на совісті цих спецбоївок.

Усіх тих, хто допомагав їм втілювати в життя плани уярмлення інших народів, російські більшовики потім знищували. Як правило, намагалися робити це руками тих самих, скажімо, українців, як це було вчинено з “ініціатором” примусового приєднання Української греко-католицької церкви до православної о. Гавриїлом Костельником в 1948 році. Діялося це знову ж таки з метою очорнити націоналістичне підпілля. Хоча, без сумніву, цього священника не вбивали ніякі “українські буржуазні націоналісти” чи “агенти Ватикану” – для такого вбивства з боку ОУН-УПА не було жодних причин, оскільки керівнику національно-визвольного руху Роману Шухевичу було добре відомо від самого о. Гавриїла Костельника: вже під час першої більшовицької окупації спеціальна бригада НКВС, що прибула з Києва, шантажувала його, аби він очолив рух за “возз'єднання” ОУКЦ з Московською патріархією.

До речі, не треба забувати й про те, що двоє інших ініціативних діячів цього примусового возз'єднання, А. Пельвєцький та М. Мельник, померли за дуже підозрілих і таємничих обставин. Тому не виникає сумнівів і щодо того, чому саме колишнім оунівцям доручалася ліквідація Ярослава Галана...

Зрештою, вбивство Євгена Коновальця уродженцем Мелітопольщини Павлом Судоплатовим, а Льва Ребета і Степана Бандери – галичанином Богданом Сташинським засвідчує запровадження північним сусідом практики особливо цинічного залучення українців-перевертнів для знищення провідників нашої нації. На сьогодні це переросло в масове використання таких безбаченків у плануванні й здійсненні геноциду насамперед їхніх батьків і родичів, котрі продовжують мешкати в Україні, а на могили їхніх предків падають російські бомби і снаряди.

Тепер це важливий складовий чинник геноциду, який додався до деукраїнізації, офіційно запровадженій Кремлем у грудні 1932 року, і деевропеїзації, освяченої Москвою кривавими подіями під час Революції Гідності. Ось так нам мстять за прагнення до волі, за наш європейський вибір! Але вистіймо, перемажемо!

Володимир САБАДУХА,
доктор філософських наук,
член правління Луганської ОО
ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка

Центр світоглядної боротьби знеособленого проти особистісного

Війна Московії проти України — це не лише війна України за свою Незалежність, за право жити за загальнолюдськими цінностями, не лише геополітичний конфлікт, а центр світоглядної боротьби двох типів людини: знеособленої й особистісної. Від Конфуція, Платона через середньовічну арабську й християнську філософію до німецької філософії Нового часу проходить ідея ступенів духовного розвитку людини. Ця концепція максимально чітко пояснювала людську сутність на основі спонукань до життя: є чотири ступені духовного розвитку людини, які мали різні назви, але їхня сутність була подібною. Перший — нища, тілесна, природна людина, яка у своєму житті спонукується безпосередніми потребами і не виходить за їх межі. Другий — посередня людина, яка може бути освіченою, але, як правило, є аморальною, бо на перше місце ставить власну економічну, політичну, моральну, психологічну вигоду. Третій — зріла особистість, яка у своїй діяльності спонукується інтересами іншої людини, суспільства й держави. Четвертий — генії, їх спонукання сягають рівня масштабів людства.

Які б не були філософські системи, вони визнавали пріоритетну роль духовно розвиненої людини — особистості. Відмінності між нижчими (першим і другим) і вищими (третьим та четвертим) ступенями духовного розвитку максимально зрозуміло висловив християнський мислитель Іоанн Золотоустий: людина особистісного ступеня духовного розвитку завжди діє відповідно до моральних норм, утім так звана “розумна людина” ніколи не забуває про матеріальну й іншу вигоду. У християнській філософії народжується ідея особистості як духовно досконалої людини, яка не зупиняється на власній досконалості, а прагне вдосколювати Інших і суспільство. Під впливом спрощеного гуманізму сучасна людина втратила здатність критично дивитися на себе. Прощу замислитися над проблемою спонукань і “поміряти” українських, російських і європейських державних діячів на предмет їхніх спонукань, але при цьому не забути “поміряти” й себе.

Так звана Велика французька революція закреслила всі попередні надбання щодо людської сутності й всупереч ним проголо-

сила судження “кожна людина — особистість” вершиною гуманізму. Новітні філософські концепції без будь-якого обґрунтування — це судження прийняли за абсолютну істину. Як філософ зауважує: немає такої праці й такого філософа, де б було доведено, що кожна людина є особистістю. Це судження має ціннісний характер і не має жодного відношення до людської сутності. Це філософський фейк. Більшість європейських філософів пішли за цією “філософською” концепцією. Кожен без будь-яких зусиль став особистістю, а посередня людина отримала легітимне право на владу.

Не буду стверджувати, що всі правителі до французької революції були добрими й моральними, а після революції всі стали злодіями. Проте, сам принцип середньовічної християнської філософії був абсолютно істинний: лише особистість має легітимне право на владу. Так, новітня матеріалістична філософія сприяла філософському перевороту, у результаті якого посередність отримала легітимне право на владу. Ось вона філософська правда про те, як гітлери, мусоліні, путіні, лукашенки, януковичі та інші посередності отримали легітимне право на владу. Концепція ступенів духовного розвитку, з одного боку, а життя, з іншого, доводять: посередній людині не може належати влада в державі.

Радіо- та тележурналісти, експерти намагаються зрозуміти “Хто є хто?” і “Що є що?” у цій геополітичній кризі. Відверто говорять про психічну хворобу Путіна, його злочинні наміри щодо українців. Утім, на наш погляд, відчувається, що у журналістів, політологів, а також європейських політичних діячів не вистачає філософського понятійного апарату для розуміння того, що відбувається у світі. Агресія Московії проти України примушує переглядати філософські уявлення про людину і повернутися до сутності, яка була відома стародавнім і середньовічним філософам. Якби сформульована концепція була усвідомлена філософами і доведена до свідомості суспільства, то прийти до влади таким як Путін, Янукович, Лукашенко та іншим посередностям було б значно складніше. Людство опинилося в стані кризи тому, що новітні філософи вияви-

лися нездатними розкрити людську сутність, а тому опинилися під впливом знеособлених спрощених уявлень про людину.

Коли під впливом свого духовного батька Олександра Фенногеновича Гречаного я доходив до розуміння людської сутності, то у мене виникло питання: “Якщо ідея особистості виникла в Україні, то це не випадково, мабуть, існує наукове, духовне й соціальне підґрунтя?” Особистісне начало існувало в Україні з часів Київської Русі.

Ідея ступенів духовного розвитку знайшла відбиття у філософських поглядах видатних українських мислителів: І. Вишенського, Г. Сковороди, Т. Шевченка, Лесі Українки, І. Франка та ін. Ідея особистісного буття й духовного вдосконалення існувала в Україні навіть у умовах комуністичного режиму. Згадаймо шістдесятників — братів Богдана і Михайла Горинів, Левка Лук’яненка, Миколу Руденку, Івана Світличного, Василя Стуса, Вячеслава Чорновола та ін. Ідею особистісного буття успадкував “Народний Рух України” й наступні три революції: Революція на граніті, Помаранчева революція, Революція Гідності. Особистісне начало української нації дратувало Сталіна й Путіна. У цьому полягає психологічна причина патологічної ненависті російських диктаторів до українців. Ненависть знищувала будь-яке раціональне начало, й вони втрачали контроль над своїми емоціями, стаючи їх рабом.

Під час Революції Гідності конфлікт знеособленого й особистісного став очевидним, але колеги-гуманітарії, отруєні примітивним гуманізмом, мовчали. З початком російської агресії я став говорити про те, що ліберальна людина програє тоталітарній людині. Якби особистісне начало було присутнє в Європі, то Путін не наважився б на агресію. Перебуваючи під впливом матеріалістичних спонукань і цінностей, не маючи знань про людську сутність, ліберальна людина не здатна була зрозуміти далекоглядні плани Путіна, а тому не наважувалася все назвати своїми іменами. Ось вона філософсько-психологічна причина слабкості ліберальної людини дати чітку відповідь і все назвати своїми іменами.

Недоліки ліберальної людини

подолав Дж. Байден, сказавши: “Путін вбивця”. Більше ніхто із європейських політиків не наважився на такий вчинок. Про що це говорить? Це свідчить не лише про політичну, інтелектуальну, психологічну слабкість європейської еліти. Це доводить вичерпаність філософсько-світоглядних засад сучасного буття, а точніше вичерпаність духовного потенціалу посередньої людини, а у загальному вигляді є доказом вичерпаності світоглядних засад буття, які орієнтують людину на пріоритет матеріального.

Путін більше ніж вбивця. Він некрофіл, але не в біологічному аспекті, а в філософсько-антропологічному. За визначенням американського філософа й психолога Е. Фромма, некрофіл не любить живе, а тому готовий на будь-який злочин.

Ліберальні політики, які є носіями матеріалістичних цінностей за своїм духовним потенціалом не здатні до адекватної оцінки подій. У цій ситуації Українські особистості: воїни, добровольці, бійці територіальної оборони, пересічні громадяни демонструють усьому світові свою духовну вищість перед тоталітарною й ліберальною людиною. Українські особистості ведуть боротьбу не лише із тоталітарною московією, але й посередністю всередині України. Якщо дивитися у філософську глибину, то знеособлена маса породжує знеособлених лідерів: сталінів, гітлерів, путінів, лаврових, януковичів, які у свою чергу старанно розбещують народ за допомогою знеособлених гуманітаріїв. Народна війна доводить, що й пересічна людина здатна на духовне прозріння і діяльність із позиції особистості. Але чи будуть здатні на прозріння й очищення гуманітарії і влада? Посередня людина має фантастичну здатність до мімікрії, щоб зберегти за собою владу. Тому українській нації та духовній еліті треба думати, щоб перемогою не скористалася посередня людина, як це часто має місце в історії. Відтак постає питання: “Що треба робити?”

По-перше, необхідно визнати об’єктивність ступенів духовного розвитку людини. У цій ідеї не має ані грама антигуманізму. До кожної людини треба ставитися як до особистості, але за своєю сутністю не кожний сягає ступе-

ня особистості. Лише особистість здатна забезпечити дійсно гуманні умови людського буття, а саме можливість духовного розвитку людини. Слід погодитися з об’єктивною людською сутністю, а не боятися її. По-друге, державою має піклуватися про формування критичної маси особистостей, бо без них суспільство приречено на деградацію. По-третє, важливою причиною наших сьогоденних страждань є відсутність чітко сформульованого і записаного у Конституції України національного інтересу. Відсутність статті про національний інтерес породжує спекуляції, а тому маємо сформулювати статтю про державний інтерес і внести її у Конституцію.

По-четверте, формування зрілої особистості треба піднести до рівня національної ідеології. Вищі посади у державі мають займати особистості, а не посередності, у яких, окрім економічної й політичної вигоди, не має нічого. По-п’яте, відсутність державної ідеології й національної ідеї є причиною відсутності у значній кількості громадян критичного мислення. Проблема ускладнюється тим, що самі гуманітарії не здатні до нього. Гуманітарії мають переглянути світоглядні засади, зміст своїх курсів і започаткувати у ЗВО і коледжах курс з критичного мислення й філософської антропології, які б сприяли духовному розвитку людини. По-шосте, започаткувати жорсткі, але об’єктивні вимоги до державних посадовців, народних депутатів із їх тестуванням на рівень інтелектуального розвитку (IQ) та наявність моральних якостей.

Накреслені заходи мають закріпити нашу військову перемогу й привести до морального й духовного одужання нації. Українці мають подати приклад відродження ідеї особистісного буття й повернути в європейську свідомість духовну абетку: пріоритет у всіх сферах суспільного життя має належати зрілій особистості, у протилежному разі пріоритет переходить до посередньої людини. Це буде дійсним початком нової ери — епохи пріоритету духовного над матеріальним, особистісного над знеособленим. Переконали, що в цьому полягає місія України!

Наповнення експозиції стануть книжкова виставка та плакати-розповіді, створені Українським інститутом національної пам’яті в межах всеукраїнського інформаційно-просвітницького проекту “Воїни. Історія Українського війська”.

Книги з фондів Бібліотеки розповідають про лицарів Київської Русі, козаків Гетьманської Доби, гайдамаків, опришків, січових стрільців, вояків Армії УНР, ОУН, УПА, а також героїв Небесної сотні та героїв сучасної російсько-української війни.

Плакати “Воїни. Історія українського війська” — це 20 фото про історію військових формувань на теренах України від часів Русі до сьогодення.

Експозиція дає змогу зазирну-

Воїни. Історія Українського війська

До Дня Героїв — щорічного свята в Україні, яке відзначається 23 травня, у Полтавській обласній універсальній науковій бібліотеці імені І. П. Котляревського розгорнуто виставку, присвячену українським воякам — борцям за волю України.

ти в минуле та подивитися, якими були однострої та зброя українських воїнів у різні історичні епохи. Тобто відображено історичний шлях від князівського дружинника XI століття, через реєстрове козацтво Гетьманщини часів Богдана Хмельницького — і до воїнів Армії УНР, УПА та, звісно, вояка сучасних Збройних сил України.

Світлина супроводжує інформація про тип військових організацій, чисельність і озброєння

військ, методи воєнного мистецтва та найвизначніші битви.

Виставка підготовлена працівниками відділу обслуговування ПОУНБ імені І. П. Котляревського та співробітниками Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

За матеріалами офіційної ФБ-сторінки Полтавської обласної універсальної наукової бібліотеки імені І. П. Котляревського

Просвітянські заходи до річниці перепоховання Тараса Шевченка

Львів. 22 травня в центрі Львова відбулося вшанування 161-ї річниці перепоховання на Чернечій горі у Каневі великого українського поета, художника Тараса Григоровича Шевченка. Заходи організовані Львівським обласним об'єднанням Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка. У заходах взяли участь львів'яни та гості міста, а також депутат Львівської міської ради Роман Грищевич.

Присутніх привітав голова Товариства Ярослав Пітко, який наголосив на величч постаті Тараса Шевченка, його визначальній ролі у творенні новітньої україн-

ської нації, поверненні її до своїх історичних коренів, рідної мови. Він також звернув увагу на актуальність Шевченка сьогодні.

Учасники вшанування поклали квіти до пам'ятника Т. Шевченкові.

Поезії поета читали студенти факультету культури і мистецтва Львівського національного університету ім. Івана Франка, національного університету “Львівська політехніка”, Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнології ім. С. З. Гжицького.

Музичні твори виконав хор оперної студії Львівської націо-

нальної музичної академії ім. Миколи Лисенка, диригент – заслужений артист України Мар'ян Телішевський.

Ведуча заходу – Оксана Шиян.

Полтава. У день виконання Заповіту свого Пророка, 22 травня, влаштували виставку-продаж видань полтавської “Просвіти”. Зібрали 4 тисячі гривень пожертв. Дві тисячі відразу віддали пані Наталі Костиній. Не перелічити, скільки разів відвозила вона нашим хлопцям на фронт все, що вони просили. Тож пані Наталя, як ніхто інший, якнайкра-

ще дасть раду кожній зібраній копійці на потреби наших героїв. Підходили до нас і діти-підлітки, приблизно 5-8 клас, і виявилось, що ніхто з них не знає, що то за день – 22 травня. Усім їм ми подарували наші книги, найбільше роздали видання Лесі Українки. На жаль, з національним вихованням, якщо воно взагалі є у наших школах, проблеми. Без пізнання Шевченка наш дух завжди буде вразливим, неповним.

У роки російської комуністичної неволі приходили до Шевченка класти квіти й читати його вірші було заборонено. Когось виганяли з університету, когось звільняли з роботи, когось забирали на декілька діб у камеру попереднього ув'язнення або слідчі ізолятори кГБ, там залякуванням вербували. Але люди все одно приходили, а в незалежній Україні система освіти дійшла до того,

що діти й не знають про одне з найвеличніших свят українців, яке засвідчує нашу любов і шану до свого Пророка. Чи роки неволі у багатьох так зруйнували душі, що й сьогодні вони наглухо закриті для Тарасового слова? Тож ніяк не повернуться до рідної мови і засадничих українських цінностей, що їх нам заповів Кобзар. Справа не лише в системі освіти, а й у державній політиці, зокрема, інформаційній. Сподіваюсь, що з часом, після нашої перемоги над московською звіриною, все зміниться настільки, що 22 травня стане державним святом.

Чернівці. Чернівецьке обласне об'єднання ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка провело урочисту академію, присвячену 161-й річниці перепоховання Тараса Григоровича Шевченка.

Власн. інф.

“І оживе добра слава, слава України” Непересічні історії змагань за право називатися українцями

Наталія БОЙЧУК-МЕЛЬНИК,
магістр історії

Літописець рідної землі “Хрущовська відлига” була тим коротким періодом, коли щойно призначений старший науковий співробітник Івано-Франківського краєзнавчого музею Петро Арсенич започаткував дослідницьку працю в царині історії змагань українців за свою державну незалежність. Світ його зацікавленість став покликанням, а долі учасників історичних подій — його долею. Допитливий історик розкривав передумови, хід та наслідки нищення комуністично-більшовицьким режимом української нації. Досліджував, як тоталітарна держава ламала традиційне українське суспільство, як винищувала менталітет, який виховувався і культивувався сотнями років. Працював у архівах, збирав рідкісні книги, документи, фотографії і свідчення про трагедії, через які пройшли мільйони українських родин.

Петро Іванович відкрив наш край викладачам Івано-Франківського педагогічного інституту Валентину Морозу та Раїсі Мороз, — доньці Василя і Євдокії з грецького роду Левтерових. Молоде подружжя познайомилося з поетесою Марією Влад із Косова, неперевершеним виконавцем коломийок Василем Івасюком з Білоберезки, самобутніми народними традиціями Нижнього Березова та мандрівками в Космачі. В обласному центрі утворилося небайдуже до національної культури товариство. Інтелектуали обговорювали та ділилися з друзями працею Івана Кошелівця “Українська література в московському зашморгу”, машинописом памфлету “Інтернаціоналізм чи русифікація?” Івана Дзюби, переписаними від руки віршами Ліни Костенко, Івана Драча, Василя Симоненка. Закохувались в українські фольклорні мотиви. Активна спільнота не побоялася кинути політичний виклик радянській імперії і стала живим втіленням громадянського спротиву. Згодом їх назвуть “шістдесятниками”. Вони заклали підвалини відновлення української державності у 1991 році.

Проти вітру

Першого вересня 1965 року о сьомій ранку в кімнату інститутського гуртожитку на вулиці П. Дадугіна, 141, де мешкала родина Морозів, владно постукали. Непрохані гості представились співробітниками управління КДБ УРСР в Івано-Франківській області. Провели обшук, “вилучили літературу антирадянського змісту” й забрали Валентина Яковича. Першими, до кого прибігла вражена несподіваним лихом пані Раїса, була родина Арсеничів. Двадцятьохмирична мати з малим сином пройшли усі кола кадебістського пекла. Ходили на допити, носили передачі в тюрму. Довго ходили на побачення до вікна в’язниці, де в шіліну “видніється чийсь чоло чи білі рука”.

За втрату “політичної пильності” звільнено з роботи викладача педагогічного інституту Петра Івановича

20 березня 2017 року доля перевернула останню сторінку життя Заслуженого працівника культури України Петра Івановича Арсенича. Історика, етнографа, археолога, музеєзнавця, колекціонера, культурно-освітнього і громадського діяча, члена Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові, автора наукових праць і численних книг.

Арсенича. Частими викликами на “профілактичні” бесіди, стеженнями та залякуванням добивалися “чистосердечного каяття”. Відомому краєзнавцю забороняють друкуватися та видавати свої книги. Роботу над кандидатською дисертацією довелося згорнути. Близько двадцяти років чекісти в третьому поколінні переслідували історика та намагались знищити його волю до опору.

В Україні набирає все більших і більших обертів машина беззаконня. Першість у мовному питанні відкрито надається російській мові. Не випадковим був підпал у Київській публічній бібліотеці АН УРСР, що призвів до цілковитого знищення українського відділу — 600 тисяч томів найцінніших рукописів, стародруків, рідкісних книг. Поширення, зберігання та читання забороненої літератури було кримінальним злочином. Новітні яничари-безбожники зруйнували понад 10 тисяч храмів, нерідко унікальних пам’яток світової історії та культури. У вервечці трагічних подій загинули Василь Симоненко, Алла Горська, Володимир Івасюк, Олекса Тихий. На знак протесту проти свавілля нащадків енкаведистів відмовилася від радянського громадянства Надія Світлична: “Нижче моєї гідності бути громадянкою найбільшого в світі, наймогутнішого і найдосконалішого концтабору”.

Вміло дотримуючись правил конспірації, Арсенич прибув до Умані відвідати одну з перших жертв більшовицьких репресій Надію Суровцову. Доля жінки-легенди віддзеркалювала всю героїку, велич і трагізм національно-визвольних змагань ХХ століття. Незламна українка пережила майже 30 років соловецьких, норильських, колимських таборів. Була провідною зіркою для Бориса Антоненка-Давидовича, Івана та Надії Світличних,

Михайлини Коцюбинської і Ярослава Дашкевича.

Петро Іванович радів з того, що дожив до часу, коли про злочини комуністичного режиму можна було говорити. Радив наступально боротися з русифікацією країни. Користатися в дорозі до незалежності України єдиною можливим провідником — своєю рідною мовою. — Чимало людей кажуть: “Я один. Що я можу зробити? — Не будьте одним. Будьте першим!” — статечно відповідав історик.

Весняною грозою озвався у серці українського патріота Великодній день 15 квітня 1990 року. Петро Арсенич разом з побратимами підняв національний стяг на ратушній вежі Івано-Франківської міської ради.

Життя Петра Івановича тривало в постійній праці. “Українська книга в контексті сьогодення”. Так називався форум книговидавців, літераторів і краєзнавців, що відбувався в ОУНБ ім. І. Франка. Доцент кафедри народознавства Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника Петро Арсенич, директор літературної агенції “Піраміда” Василь Гутковський, редактор журналу “Воєнна історія” Сергій Литвин за участі телерадіокомпанії “Бриз” ВМС України шукали шляхи розвитку національного книговидання в умовах засилля російськомовної книжкової продукції.

А в переддень 23-ї річниці Незалежності України здійснилася давня мрія знаного просвітянина: в Народному домі Івано-Франківського ОО ВУТ “Просвіта” відбулося відкриття Музею народної шани Тараса Шевченка. Направду, щастям повнилося серце Петра Івановича, коли проводив першу екскурсію виставковою залом. Знайомив гостей свята з історією поширення Шевченкових творів у Галичині

Засновник Музею шани Т. Шевченка Петро Арсенич

та презентував матеріали про вшанування пам’яті Кобзаря у нашому краї.

У місті над Прутом

Зазвичай, пан Петро приїздив до Коломиї зі своєю незмінною “течкою”, — так він називав чорний портфель, в якому, здавалося, невтомний дослідник зберігає усі скарби світу.

Любив спілкуватися в стінах гімназії імені Михайла Грушевського. Знайомив учнів з історіями поколінь гімназистів у національно-визвольних змаганнях та вклад гімназійної молоді у відродження України. З глибокою шаною згадував випускників гімназії: начальника медичної служби Імператорського і Королівського військово-морського флоту Австро-Угорської імперії адмірала Ярослава Окуневського, поета Розстріляного відродження Василя Атаманюка, військового діяча Григорія Голинського, доньку професора гімназії Мирона Зарицького Катерину — визначну постать ОУН та УПА.

Поважний науковець був бажаним гостем ювілейної асамблеї “Ім’я на скрижалях української історії” з нагоди 150-ї річниці від дня народження одного із засновників новітньої української медицини Євгена Озаркевича, що проходив у медичному коледжі імені Івана Франка. Виступав з доповідями, брав участь в обговоренні питань щодо ролі славетного вченого у формуванні національної самосвідомості українців. Ділився творчими здобутками та приваблював захоплюючими коломийками сільську громаду і гостей урочистостей із вшанування пам’яті доктора Марії Фішер-Слиж та її родини в Лісному Хлібичині.

Охоче відвідував приватний музей Революції Гідності Геннадія Романюка, голови постійної комісії Коломийської міської ради з питань освіти, культури, туризму, інформаційної політики, засобів масової інформації та свободи слова. “Вже вечір вечоріє, повстанське серце б’є...”, стиха наспівував, переглядаючи експонати драматичних подій на головному Майдані України в Києві у 2014 році.

Петра Арсенича добре знали, зустрічали привітно і навіть впізнавали в обличчя у дисидентському русі, середовищі родин повстанців, оселях колишніх в’язнів радян-

ських концтаборів, котрі сповна відчували на собі “братні обійми” одвічного російського ворога.

Етнограф з гумором приймав запрошення студентської молоді виконати авторські коломийки, взяти участь в принагідних фотосесіях чи висловити свою позицію з приводу тих чи інших подій. Допомігав знаходити свою стежину, що починається від любові до рідного краю.

— “Завжди намагаюся пробудити почуття національної ідентичності? — Що таке національна ідентичність? Яке непросте запитання! Може це світліни моєї родини з далекого дитинства? Чи різнобарв’я вранішньої крапельки роси на пшеничному полі? А може синь блакитного неба, що зустрічає мене на світанку? Я більше не можу шукати відповідь. Як можна знайти те, що завжди знаходиться з тобою?”

Пишався своїм племінником Іваном Малковичем за його самовіддане служіння на ниві вітчизняного книговидавництва та виховання гідних громадян на краших взірцях усної народної творчості.

Повсюдно знаний історик-музеєзнавець виявляв повагу до працівників Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Йосафата Кобринського. Запалював колег своєю енергетикою і додавав наснаги в кропіткій науково-дослідницькій справі.

Голова Коломийської міськрайонної організації “Союз українців” Марія Гнатюк, — з роду Миколи та Іванни Арсеничів, переконана, що залишений у спадок безмежний духовний світ нашого краю спонукає людину увесь до роботи у вихованні національної еліти, яка буде готовою боронити Україну в лиху годину і збагачувати рідну землю в мирний час.

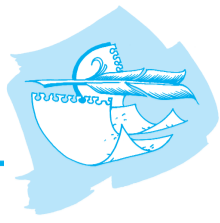
Калина пам’яті

Упродовж тисячоліть дзвінко-голосі хвилі прадавньої Лючки несуть пам’ять про наших знаних і безіменних краян. Синів і доньок роду українського, які творили історію рідного краю і нашої України. Й поміж них Петра Арсенича: будівничого національної культури і духовності. Славного березуна, котрий невтомною жертвовною працею збирав, оберігав та примножував скарби отчої землі.

Щиросердечна подяка ветерану військової служби, учаснику Всеукраїнської акції “Донеччина зустрічає своїх захисників” Миколі Солоненку за підтримку науково-історичної бібліотечної серії “Літопис мого краю”.

150 років Є. Озаркевичу, Медичний коледж ім. І. Франка. Коломия, 2011

Хто країну не кинув – того Бог не залишить

Ігор ЗОЦ

Початок війни: лютя до ворога, надії на Захід
Захід закрие небо над Україною чи закрие очі! (25 лютого 2022 р.).

Російське телебачення не показує своєї "спеоперациї" в Україні: про загиблих російських воєнків, обстріли дитсадків, страждання українців ні слова! Щось робити з цим треба! Вітається кожне правдиве слово про війну українців, які захищають своє право жити. Хотілося, щоб і держава кричала на всіх майданчиках за кордоном про злочини РФ! (26 лютого. Тут і далі йдеться про 2022 рік – Ред.).

Просвітянська газета "Домаха" була єдиним виданням українською в Маріуполі

Після втечі шурів – дерусифікація! Всі пам'ятники горьким, толстим, ватутіним й іншим – на смітник. Прибрати імена радшевих-мудішевих із назв бібліотек, зокрема дитячих. І з літературою, що виховала жителів країни, яка нас убиває, теж розібратися. Руський мір має бути зруйнований! Думки в той час, як російські варвари "градами" нищать Волноваху, Чернігів, Харків... (28 лютого).

Русько-білоруський обстріл Києва ракетами триває. Горіти вам у пеклі, путіні і луки! (в бомбосховищі опівночі, 28 лютого).

Беру в укриття і вам раджу "Енциклопедію російської душі" Віктора Єрофеева. "Можна домовитися з черепахою, але спробуй домовитися з її панциром. Те ж саме й Росія. Росія радикальніша за росіяні. З росіянами якось ще можна мати справу, з Росією ніколи не домовишся. Занадто багато гівна в неї зліто", – автор як у воду дивився. (1 березня).

П'ятеро людей загинуло під час обстрілу росіянами телевежі в Києві. Згадалося: тільки я, чи хтось з колег, ще в 2014-му говорили про припинення антиукраїнської істерії росіян із захопленої в Донецьку телевежі, інші колеги здійснювали гвалт – це ж замах на свободу слова, недемократично. То як назвати те, що вчиняють російські варвари?! (1 березня).

"Братським народам" – братські могили! (2 березня).

"На тоненькій нитке подвешен Восток", – написав поет і вчений Володимир Глушенко в окупованому Слов'янську в 2014 р. Ці слова актуальні як ніколи: вся Україна в руках долі, але вірою, що ЗСУ з народом і Божою поміччю вистоять. Не дамо обірвати ниточку нашого життя, борімося і

Коли в 2014 році ворог полонив мій Донецьк – писав статтю до столичних видань, а коли в Києві 24 лютого 2022-го не стало газет і другим домом було бомбосховище – багато передумалося, згадалося, мріялося... Минуле переплелось із сьогоденням у непохитній вірі, що майбутнє у нас є. Нотатки з днів повітряних сирен – на розсуд читачів.

не втрачаймо віри! (3 березня).

Історія України – це історія становлення вільної нації, історія Росії – історія кривавих убивств вільних націй.

"Європа спокійно спостерігає, як убивають півмільйонний Маріуполь. Просто вбивають – без сенсу, без мети, просто заради помсти... Ці путінські "спадкоємці перемоги" виявилися більш жорстокими, ніж їх попередники в нацистській Німеччині", – пише журналістка Анна Романенко на сайті 0629 міста Маріуполя. (6 березня).

"Нам нема місця на своїй землі", – написав за десятиліття до нападу РФ поет Василь Голобородько. У 2014 р. змушений залишити окупований рашистами Луганськ і жити в Ірпені в спартанських умовах. Як він там – хто знає? (6 березня).

Уперше з початку війни мій сусід узявся за дріль і продовжив свій нескінченний ремонт. Прямо надвечір. Наші люди такі – оптимістичні! (7 березня).

Хто країну не кинув – того Бог не залишить. (8 березня).

"Бурлакує" Нью-Йорком і селом" – статтю під такою назвою написав ще за місяць до війни, але в одній із столичних газет вона "завалася", тому виставив на сайті "Донеччини" лише сьогодні. Йдеться про те, що пам'ятники Горькому, який зневажав українську мову, досі стоять ледь не в усіх областях, а заклади культури з його іменем функціонують не тільки в Києві. Давно прийшов час позбутися цього осоружного імені! (8 березня).

Хтось вирвався з Бучі, а хтось чекає Путіна

8 березня мої друзі вирвалися з Бучі після десятих страшних годин під обстрілами на підлозі у ванній кімнаті. Вперше мої земляків РФ вдарила 2014-го, і вони стали переселенцями. І ось тепер двоє людей з інвалідністю знову без даху над головою. Як і сотні тисяч українців... Про це я написав на своїй сторінці у Facebook, і кілька людей звернулося до мене із запитаннями про порятунок – передав Сергію, і той, ще за кермом авто, прямуючи в іншу область, поділився досвідом. І диво! Ще кільканадцятьох пасажирів завдяки його маячкам опинилися в безпеці – це вже потім дізналися.

"Довелося стояти в трьох чер-

гах, і в кожній є ті, хто не криючись жде Путіна – "порядок наведеть... Все, хто в списках, получат своєю", – цитує колежанку зі Слов'янська. Того міста, що вже було під окупацією рашистів у 2014 р. Цього ж дня за 60 км від Слов'янська Путіна діждалася лікарня в Ізюмі, яку варвари РФ знищили вщент... Як назвати те, що в головах ждунів путлера, і чи є в них голови? (8 березня).

Не просто держава, а тюремний наглядач/"надзиратель" – Росія.

Ми не звірі – росіяни не люди!

Схід – істинно українські землі. Бо тільки українцям спало на думку звести пам'ятник степовому сіроманцю на місці, де на Донеччині бере початок річка Вовча. Народ, за який навіть вовки на сторожі, – неможливо перемогти.

Море Лаптевих – Росія має море, що в назві відображає суть і цінності її.

Все, що пов'язане з нашим українським Донбасом, – підтримуймо!

"Здрастуй, сваха Волноваха, сват Донбас!" – з частівок Другої світової. Тоді Волноваха вистояла в борні з німецькими фашистами, а тепер її, знищену, окупували рашисти Путіна. Відвоюємо наше! (12 березня).

У конкурсі "Україна очима москалів" виграв Микола, який виклав слово "Україна" очима москалів – жарт невідомого з нетрів Інтернету.

Поділюють: теща нардепа-"слуги" виїхала з гуртка любителів руського міра після того, як рашисти пошкодили її дачу на Київщині... (12 березня).

Рашисти просуваються вперед – вперед ногами! Тільки так. Віримо в ЗСУ! (12 березня).

"Священник на фронті, з хлопцями. Тут майже не буває", – пояснює старенька служниця одного з невеликих храмів столиці. Тому, мабуть, і Бог з Україною в цій війні з рашистами. (13 березня).

З кожним прожитим днем війни все більше усвідомлюєш, що істина "всі ми гості на цьому світі" стосується тебе особисто.

"Як руський мір убив мою дружину Галину Володимирівну та інших людей", – згадалася назва фотовиставки М. Р. про злочинний обстріл Маріуполя в січні

Лікарня в Ізюмі "дочекалася" Путіна

2015 р. А як назвати варварство Путіна і злочини РФ щодо мирного міста на Азові тепер? (15 березня).

13 березня на своїй сторінці у Facebook запропонував на державному рівні встановити Час скорботи і гніву: щодня о 12.00 всюди Гімн України, у храмах дзвони і молитви за полеглих, за перемогу над ворогом. За три дні, 16 березня, глава держави підписав указ про Хвилину мовчання для вшанування українців, які загинули у війні з РФ. Виходить – почувли!

Спустили прапор РФ у Страсбурзі – на часі і саму росію в небуття опустити! (16 березня).

"Шлях звільнення кожної нації густо кропить кров'ю", – Симон Петлюра понад 100 років сказав, як про сьогодні. Мурал з Головним Отаманом Армії УНР зафіксував на світліні у Facebook мій давній товариш Сергій Мельковський, дякую! (16 березня).

Глава уряду Великої Британії Борис Джонсон запропонував футбольний Євро-2028 провести в Україні. Супер! Але є умова – неодмінно на стадіонах Харкова, Сімферополя, Чернігова, Сум і на нашій знаменитій "Донбас-Арені" в Донецьку. Хто за?

У поштово скриньку прилетіло "Слово Просвіти" від 24 лютого, і це добрий знак: буде Перемога, і Слово, і "Просвіта"! Газеті радію, як зустрічі з давніми добрими друзями, авторами крайнього випуску. Повага вам, Вікторе Тютюн, Георгію Філіпчук, Павле Мовчан, Галино Дацюк, Олексю Різників, Едуарде Овчаренко... Подяка Любові Голоті! Цитата з поезії Михайла Пасічника: "Всю нечисть побороти й далі жить"! Так і буде! (18 березня).

У тимчасово окупованому Єнакієвому помер український поет, член НСПУ і НСКУ Василь Чубенко. Тривалий час у рідному місті очолював літературне об'єднання "Чумацький шлях". У 2013 р. видав книгу "Жнива сатани" – документальне дослідження про Голодомор у Єнакієвому. У найважчий час Василь Чубенко залишився з Україною, упокій, Господи, його світлу душу. (19 березня).

Розстріляні храми... і душі українські

Нічого святого не було і немає для путінської РФ. Розстріляний у 2014/15 рр. біля Донецького аеропорту Іверський монастир із цвинтарем і воронкою на місці могил моїх батьків, розбомблені храми в Харкові, Волновасі, Маріуполі й десятках інших. Злочини проти людяності й віри. Що ж це за РПЦ така на чолі з мордвином Кірілом/Гундяєвим, що освячує вбивства православних? (20 березня).

У Кремніній на Луганщині військові РФ упритул з танка обстріляли будинок для літніх

людей, загинули 56 осіб. Поширюймо правдиву інформацію про воєнні злочини путінської Росії на закordonня, Захід має це знати! (20 березня).

До війни чимало поезій Станіслава Жуковського і його побратимів спілчан друкували в "Донеччині", але й amatorів теж, хоч наражалися на критику. "Ну що це ви пишете: Приходько – співець рідного краю? Це ж тільки Сосору так називали, – дорікав мені Станіслав. – Найбільший співець і справді Сосора! І ви! А інші ж теж співають", – жартував. Згадалося, бо День поезії – 21 березня!

Недаремно залишив для пам'яті сторіночки газети "Слово Просвіти" (26.06.2014) з уривком з книги Михайла Слабошпицького "Гамбіт надії" і пророчими рядками Дмитра Павличка:

*На Донбасі вже не має схову
Ні дитя, ні мати, ні трава.
Там стріляє в українську мову
І в сорочку вишиту Москва.*

Минуло небагато років – і все живе в Україні суціль під обстрілами рашистів.

"Те, що шукаєш, немає ніде", – цитує філософа Назона великий Дзюба на обкладинці своєї книги "Не окремо взятє життя". Так сумно без Івана Михайловича. Скоро сорок днів минує... (22 березня).

"Як у Бредбері", – один із національних телеканалів отак пафосно сповіщає, що руськіє на тимчасово захоплених територіях вилучають з бібліотек книги українською. Але було це не лише в американського фантаста, а в Донецьку 2014 р., де окупанти знищили барельєф Василя Стуса в Національному університеті і редакцію моєї рідної "Донеччини" з архівом і бібліотечку з книгами Стуса, Лук'яненка, Шевченка, Дзюби, Сосюри... Вісім років тому, а вже забули, оскільки Бредбері виринув, а не Донецьк й інші окуповані і захищені під окупанта міста. За останні роки Україна не забезпечила себе від нової навали. Треба вистояти! (25 березня).

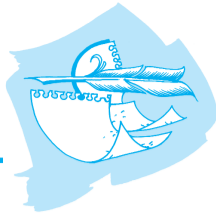
На росії зупинили продаж путівок за кордон, зате на той світ – валом: трансфер з України! (26 березня).

Зателефонував Микола Воллинко, колишній шахтар, громадський діяч і редактор газети "По-горняцки", що виходила всі ці роки в Києві після втрати Донецька, з проханям: "Мою газету надрукувати ніде – давай знайдемо де розмістити. Тільки тема незручна для влади...". За день стаття Волинка "Війна "не на часі" з'явилася на сайті нашого "Часопису Донеччини". Ось уривок: "Хто винен, що окупанти, як на параді, за 5 годин безперешкодно дійшли з окупованого ними Криму до Херсона, Мелітополя? – це питання залишається без відповіді. Чому наступ орків на

Храм ПЦУ з "петриківським" розписом після варварських бомбардувань Маріуполя зберігся лише на фото

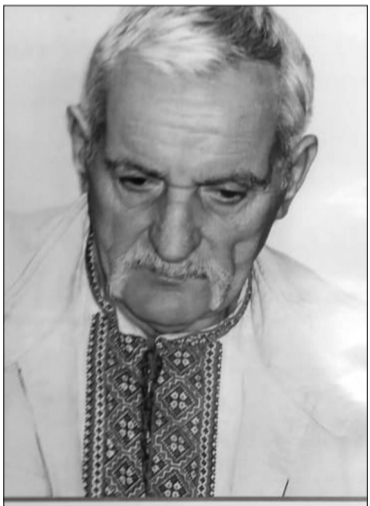

Донбас відбувся саме там, де напередодні по команді згори українські сапери провели розмінування полів? Хто відповідь за це і за те, що південний фронт був беззахисним? Чому до останнього не тільки в Офісі президента, але й сам Зеленський стверджував, що ніякого вторгнення не буде?” (27 березня).

Вижити!

Радіо смс з Чернігова: “Три тижні без води, світла, тепла, зв’язку. Годину тому дали світло. Ненадовго. Поки не голодуємо. Вчора вперше за місяць війни купили білого хліба. Раді. По воду ходимо з 5-літровими емкостями щодня. Віримо в нашу перемогу. Широ дякую тобі за молитву. Бог чує, і ми живі”. Це моя колежанка Валентина Лисенко написала, а вісім років тому в Донецьку ми з нею готували статті в рідній “Донеччині” з підтримкою українців в окупованому Слов’янську, невдовзі ж самі стали переселенцями. Руський мір наздоганяє. Але ми вистоїмо, бо не здаємося, не залишаємо в біді своїх, наших, де б не були! (27 березня).

Ділюся оптимізмом від своїх з Чернігова: “Сьогодні вдень дали світло. Боюся радіти. Води ще немає, але сподіваємося, що теж колись буде. Справді стало тихо вдень і ночами. Аж не віриться! Була нагода виїхати, та куди нам їхати! Що буде, те й буде. Хочеться вірити, кацапи не повернуться і стануть добримом, падлюки!” (2 квітня).

*Народе мій, що б не було,
Не дай собі обрізати крила,
Воли – жийтій твоє мірило,
Твоїх здобувців джерело.*

В. Чубенко

Український поет Василь Чубенко помер в окупованому Єнакієвому

Знайшов свій запис з літа 2014-го, що може бути актуальним для тих, хто в ЄС поїхав: “Тільки тепер зрозумів, як було колись вигнанням з України: кілька днів, як вирвався з окупованого Донецька, а така туга на серці, немов рашисти всю країну відібрали”.

“А ми туо червону калину підійmemo...”, – сьогодні співає вся Україна, а 30 літ тому в Донецьку саме з таким гаслом виходила газета “Східний часопис”. Її створили, зокрема, Володимир Білецький, Світлана Єременко, Микола Тищенко, Ілля Шутів і їхні однодумці, які, гадаю, самі зізнаються, кому спало на думку підняти червону калину! (2 квітня).

“Домаха” – неймовірно шире і єдине видання українською, яке робили в Маріуполі мої добрі друзі власним коштом. Ще кілька років тому. Один з випусків присвячений війнам росії проти України, є добірка про жителів Маріуполя – воїнів, які загинули в АТО 2014/2017. І зараз серед за-

хисників міста є люди, для яких слово “Домаха” – не порожній звук. Тримаю за них кулаки і вірю, що після Перемоги “Домаха” напише про нових героїв! (3 квітня).

Брехня/лжа – наріжний камінь державної політики РФ. Домовлятися чи зазирати в очі рашистам – смертельно небезпечно! Не забуваємо про це ні на мить!

З Путіним не про зустріч домовлятися треба, а наближати його появу на Страшному суді!

Мінус майже \$10 млрд – оцінив “Форбс” втрати Ріната Ахметова через війну. Однак рівно 8 років тому Ахметову треба було просто захистити Донбас від рашистів і місцевого криміналітету, а не “гудіти” в свинячий голос!

Видатний поляк Єжи Гофман у 2008 році привіз у Донецьк свій фільм “Становлення нації” про історію України. Ми досі такого документального фільму не створили – може, чекали нашої найбільшої Перемоги? Це ще одна причина, щоб вистояти у війні, дорога українська нації!

Вирватися з Бучі моїм друзям коштувало фантастичних зусиль і винахідливості – так і Україні, щоб вистояти і перемогти лютого ворога, треба зібрати всі сили й волю, і попри біль утрат битися і перемагати!

“Нелюдське ставлення росіян до нас освячує нашу до них ненависть”, – століття тому Микола Міхновський написав про те, що є зараз.

Facebook не витримає, якщо всі злочини РФ в Україні будуть оприлюднені. Але правду про варварів не сховати.

“Руський мір уже в Києві? – несподівано запитує мій давній друг з Донеччини. – З чого ти взяв? – Ну як – відключили Еспресо, раніше не стало Прямого і 5-го. Коли в Донецьку у 2014-му прийшла русская весна – відразу вирубили 5-й і УТ-1... Ти що, забув?”. Не маю що відповісти людині, яка всім серцем уболіває за долю України там, де дуже можливо. Але поки він там, як і тисячі мешканців, місто живе і має право на всебічну інформацію про війну та дії влади. Між тим, рашТВ приймається ледь не всюди в регіоні, але 8 років ворожу пропаганду так ніхто і не зупинив. (4 квітня).

Є над чим подумати, у кого є чим.

Довге прощання з Мордором

Дружина в грудні 2021 р. поховала батька в Криму і лише через 117 діб змогла вирватися з Мордору, проїхавши з такими ж небораками автобусом із Сімферополя через Москву до Латвії і Польщі. Читаю смс і тішуся нашою маленькою перемогою: “Четверта доба. Вночі в Мацкві перевіряли документи. З усього автобуса вивели мене і обіцяли затримати на добу, потім суд, штраф і депортація. Обійшлося. На кордоні в полі і багнюці під дощем руські тримали 9 годин. Потім зі мною бесідували чекісти: про газету “Донеччина”, США, Ігоря і Саву Зоців. Навіть статтю з Вікі про тебе читали... Вже в ЄС. Мокра, голодна, люта і без євро, але тримаюся...”. Ще за дві доби Наталка Зоц дісталася Києва, і це був найкращий дарунок на Благовіщення – 7 квітня.

Ще 21 березня з’явилася офіційна інформація від органів влади: в Україні хочуть позбавити почесний звання артистів, які підтримали російську агресію. Так от, поки у владі і досі “хочуть” – у Мордорі вже змапували: окупаційна адміністрація Криму по-

Мурал Симону Петлюрі в Києві (з Офіційного порталу КМДА)

збавила всіх місцевих звань і нагород боксера Усика і президента Кравчука. А в Україні у когось не піднімається рука, щоб бодай символічно забрати відзнаки у прислужників Путіна... Ганьба! (7 квітня).

У Маріуполі російські загарбники закатували Євгена Баля, 78-річного письменника-мариніста, колишнього військового. “Вина” ветерана – його проукраїнська позиція. Між тим, твори пана Баля знайшов на російських сайтах, які розміщували оповідання і повісті ветерана військового флоту. Співчуваючи родині, всім, хто знав Євгена Баля, прошу донести цю історію до зарубіжних культурних інституцій – руський мір жорстоко вбиває митців, які пишуть російською в Україні. (8 квітня).

Передплатив і отримав з Краматорська книгу “Шмаття війни. Донбас”, яку написали український журналіст і волонтер Олександр Качура і його угорська колежанка Ільдико Епер’еші – може, не на часі читати книги, але точно треба підтримувати авторів, які пишуть про те, як Україна захищається від лютого ворога. До речі, в назві книги, що виїшла і в Будапешті, угорською, вбачаю пророцтво – з агресора буде шмаття! (9 квітня).

“Бізнес-партнера Єрмака призначили заступником міністра оборони”, – повідомило 10 квітня Gazeta.ua – тобто оборона країни під час війни стає бізнесом, це правильний контекст?

У дні повітряних тривог запис з історії преси Донецька: “Наприкінці минулого століття газета “Городь” змінила свій статус, офіційно позбувшись миськради як співзасновника. Не змінився зміст – “Городь” – нове русское слово” з номера в номер продовжує паплюжити все, що не “новое русское”... Локація про російського видання та ж – будинок миськради, на сусідньому поверсі з мером В. Рибакіном”. І звідки все оте російське тяжіння в Донецьку – не питаєте...

Непочуті попередження та запізніле прозріння

Facebook нагадав про публікацію в “Донеччині” 2014 р. “России нужно, чтоб в Донбассе лилась кровь”, де йшлося про за яву ідеолога російського фашизму Дугіна і план дій на Донбасі. Нам не повірили, мовляв, “брати” не можуть так чинити. Все лихе збулося, а через вісім років полем бою стала вся Україна.

Радію, що сьогодні, 15 квітня, пошта доставила “Українську літературну газету” за 25 лютого з моїм розлогім спомином про письменника Івана Костиру “Донбас у “сагах” уславив і планету назвав”. Приємно, що першою привітала зі статтею серед війни землячка Раїса Талалай:

вже переслала скан в Німеччину Світлані Заготовій, яку згадую. Зібрав у статті багатьох: Івана Дзюбу, Валерія Романька, Віталія Павловського, Віктора Харламова, Віктора Скрипника... Деякі з моїх друзів уже вдрого потрапили в переселенці – вистоїмо, переможемо!

Майже рік тому сайт 0629 публікує замітку під заголовком “У Маріуполі роздали газету з символікою ОПЗЖ, що закликає збирати “адреси та дані всіх націонал-радикалів”. Сама партія від газети відхрестилася, мовляв, провокація, СБУ нікого не знайшла, а з початком війни всі погрози збулися: 78-річного письменника Баля закатували до смерті, доля деяких українських патріотів наразі невідома... Шкода всіх людей!, і прикро, що держава не реагувала на попередження... До слова, в 2020 р. за ОПЗЖ у миськраду проголосувало 33,99%, за Шарія 7,9%... Нардеп і бізнес-партнер Ахметова Новинський з ОПЗЖ обраний до Ради від Маріуполя – хтось чув, що він засудив війну РФ? Коли ж нарешті припинимо обирати у владу поплічників своїх ворогів – хтось знає? (17 квітня).

“Хто гірший – Путін, Сталін або Гітлер?” – запитав своїх читачів сайт 0629 з Маріуполя. До 24 лютого гіршим був Гітлер – 68%, а оце зараз Путін – 75%. Підсумки опитування з’явилися майже тоді, коли, виконуючи наказ Путіна, його опричники скоїли черговий жадливий злочин – цілеспрямовано скинули надпотужну бомбу на лікарню “Азовсталі” в Маріуполі – понад 300 людей під завалами... (19 квітня).

У Києві через місяці війни відкрилася книгарня! Далеченько від центру, але важливіше ось що: ця книгарня більше не продає книг російською! А третя новина не те, щоб неприємна... Сучасна книжка річ дорога, а нові твори обійдуться ще дорожче. Але я тут оптиміст – за марочку з кораблем платили чимало, а цікава книга – навіть не море – океан емоцій! (23 квітня).

“Пригоди ірпінського ноутбука” – карколомний сюжет підкинуло життя. Мої друзі серед останніх залишили свій дім в Ірпені і все, що в ньому теж, навіть двері не зачиняли, орки все одно виб’ють. Подумки з житлом попрощалися... Перебуваючи у Львові організували гуманітарку для

Після знищення жителів Маріуполя ворог узевся за вивіски

Ірпінської громади. І диво сталося – місто звільнили, дім пошкодили, але він виціл. А згодом і ноутбук знайшовся: серед речей, які загарбники вкрали, але не вивезли, бо їх самих і бронетехніку українські воїни знищили. Інші добрі люди розшукали власників комп’ютерів і серед цих шасливчиків виявилися мої друзі. Ось так одні волонтери іншим допомогли. Ну а я яким боком – доручили прийняти знахідку і зберігати до приїзду власників. (25 квітня).

Ніхто не знає своєї долі

Учора ракети в Київ прилетіли з того самого Криму, який вла-

да України в 2010 році фактично віддала РФ. Якраз у ці дні річниця, як Верховна Рада схвалила цю зраду. Саме тоді утворили майданчик для убивства українців, що зараз коїться. Чи відповість хтось за це у владі? Звісно, що ні. Тому лишається нагадувати, що Крим наразі здавали чинні нардепи Ларін, Борт, Столар, екс-спікери Литвин – Герой України і Рибак й купа інших. Колись вони заплатять і за це! Розмістив ці рядки у Facebook з колажем із портретами Ахметова, Палиці, Деркача, Головатого, Гриневецького, Горбала, Луцького, Львовичкіної, Піскуна, що теж голосували “за” Харківські угоди, і цей пост Facebook поширили понад 280 друзів спільноти. Запит на справедливість в українців війна загощила, але чи буде реалізований? (30 квітня).

Назавжди попросилися з Людмилою Огневою, мисткинею і громадським діячем, донеччанкою, яка і в переселенському статусі організувала показ своєї унікальної колекції вишиття в Києві, Львові, містах донецького краю. Пишаюся, що поруч ішли українським шляхом. Багато років підписував до друку “Донеччину” і “Світлицю” з її статтями. Торік сам написав про неї – “Врятувала “Жінку-птаха”, як завдяки пані Огневій вдалося зберегти в Донецьку мозаїку Алли Горської... На Байковому цвинтарі пом’янули покійну добрим словом. (2 травня).

Тоді як найхоробріші з українських журналістів гинуть в обороні країни, один із одіозних колаборантів – заслужений журналіст України, кандидат історичних наук Родіон Мірошник став “надзвичайним і повноважним послом лнр на росії”. Скоро 8 років, як патріотична спільнота всієї країни домагалася від влади, аби та позбавила осоружних прислужників держави агресора українських нагород і звань. Реакції 0 (нуль), певно “неначасі”. Огідно! (7 травня).

Пам’ятник матері, яка проводжає сина на фронт, – є такий у столичному парку “Перемога”, відкритий у 2005 році. Наразі майже весь закритий мішками з піском, але обличчя матері і сина добре видно. У мене в цей День, 8 травня, лише одна думка і побажання: щоб усі сини повернулися, щоб усі матері дочекалися.

У Маріуполі російські окупанти вбили 75-річного доктора соціології, професора Маріупольського державного університету Богдана Слющинського. Уродженець Львівщини, все своє наукове і творче життя провів у Маріуполі, зробив чимало добрих справ. Член НСПУ. Серед його семи поетичних збірок – “В обіймах часу”... Нехай Вам буде затишно в обіймах вічності, пане Богдане... (8 травня).

Читаю замітку з окупованого Донецька: площу Конституції переіменували ім’ям вбитого окупанта – героя росії Нурмагомед Гаджимагомедова. Прикро: колись квітуче місто перетворюється на звалище моторол, гіві та інших убитих покидьків... А починалося з “воплів” партії регіонів захистити руський язик. Кликати путіна, а прийшли нурмагомеди. Як вам – януковичі, ахметови, азарови, рибакі, левченки – не кається! (10 травня).

Насправді ніхто не знає, коли і чим ця війна закінчиться... А Україна – буде!

25 лютого – 10 травня 2022 р., м. Київ

Ірина МИРОНЕНКО Лютий травень

навіть якщо там присниться під вікнами вовк — битий — небитий. Там літо — при лівому вусі, значить, на правому — грудня морозного шовк. Хто ж приставляв до зінці Богородиці цвяха?! Хто їх писав на метали — її й немовля?! Хрещення. Стрітіння. Перами білого птаха світ завиконний від нас затуляє земля. Як я хотіла з бабусиним килимом фото! Та під гібіскус і фікус мене підвели, а килимова троянда услід сумного прошепотіла спасенну молитву з імлі. Авель незграбно обірве фіранкову шворку. Хто там на вила спирається — Каїн чи Кай? Німба відступнику чи самоварну конфорку? Вшухли сніги. Закривавився з місяцем чай.
23.02.2022

Рибалка на Дінці — не в Галілейському морі. Написаний давно, не вставлений в багет. Тут на гілках горіха висять холодні зорі. За побратимом плаче розгублений поет. Але ж рибалка мій перевіряє ятір і сонце дістає за сонного хвоста. Четвертої сторожі тривоги волохаті. Тепер перед світанком — сліпуча темнота. Кудись веслує світ в нейлонах і неонах. Не бачить, що Ісус босоніж по воді пішов через Донець, через біду бездонну. І відчай-пічкурець нарешті не радів.
07.03.2022

Дошка оголошень війни

1. Він. Вона. Дитина. Кіт. Собака. Хто їх може з пекла відвезти до чистилища, де в символах і знаках плутаються люди і коти, де в пророцтва пси і діти вірять, в добрі наміри, в "не відай і твори"? Як поясниш хлопчику і звірям, в чому винні сквери і двори? Дім балконом до сусіда-психа. Душі зібгані, підібгані хвости, і малий із ними плавав тихо, а інакше з пекла не дійти. Перемотка спогадів і планів. В тім майбутнім — мирна середа. Дужі плечі будівельних кранів. Правда, з чорним попелом вода по кривих від болю тротуарах. Зграї радісних думок, авто, валіз. Спалах — просто сонце в сонних хмарах. Тільки спершу з пекла хто б довів.
17.03.2022

2. "Заберіть із Салтівки гекона!" Ящірка, нічний бананоїд. З-під каміння дивиться безсонно, ніби знає світ мільйони літ. Обрій кольору вишневого варення відбивається в геконових очах. До чеснот не вписую смирення. Тут давно не б'ються на мечях. Йі акваріум ще потрібен (в оголошенні — "тимчасово"). Дрібен дощик, як сльози, срібен. На сараї — стара підкова. Звідти півень кричить фазану на сусідні порожні луки. "Бісмлла" — насінини Корану. "Отче наш" — затуляння від муки. До зусиль Ахіллеса й тартили збайдужали зірки і квіти. Світ тримається не на тротилі, а на тих, кого люблять діти.
16.04.2022

Сни війни

1. Мої батьки сидять у домі, склавши руки. Старий диван. Помиті вікна у садок. А дикі гуси націляються на луки — перепочинок і води ковток. Тим лукам сняться сива мама й білі кози та кульбаби на батьковій косі. Овідій тут би не палив "Метаморфози", писав би про любов слідами у росі. Мої батьки сидять і не говорять. Овідій дістає чорнило чи вино. Нас розділяє тридев'яте море вогнем і горем, безземем і сном.
22.03.2022

2. 40 бубликів клас учителю ніс. 40 пролісків. Там же пристріляний ліс. 40 скоків сороки по чорній ріллі. І зійшлися у крику жалі-журавлі у ранковій імлі, на вечірньому тлі. В Севастійському озері — не кораблі — 40 тих, хто за віру беззбройно поліг. Біг один, хто не витримав болю поріг. Замість нього пішов той, хто бранців стеріг. Крига, хвилі та ніч як життя переліг. І підсніжники, ніби лампадки малі, "малодушних розрадьмо" — кивають бджолі.
24.03.2022

*** — Де ви брали держак для лопати? — В аптеці. Знають точну адресу тільки свої. Розтлумачить природу речей не Лукрецій, не бої, а неслухані ще солов'ї. Дім бурі плиткою гематогену. Де вражали точністю терези, вийшли цвяхи і молотки на сцену, ночви, відра цинкові і тази. Пишногіле і білохалатне "провізор". Тут здавали ромашку і липовий цвіт. Чорно-біло телесувався телевизор шось про шило на мило й шевця без чобіт. Павутинно квіти летіли сухо й гірко. Під колодязь Шорників плентався шлях. Шорник клав заклетками зірку до зірки — аж боявся дихнути вітер в полях. Є насіння в нас і держак при лопаті — блідо-жовтий, ніби з-під листя нарцис. І щоб небо сміялося солов'яті, соловей соломинку над кішкою ніс.
26.03.2022

*** "Ти їх бачила й плакала. Навесні й восени". Граю у "не вгадаю": "Щиглики? Їжаки?" Може, їм за Дунаєм поїзд приснився без вогнів — як продовження чорне ріки. Шлях шукали ті двоє в туманному молоці. І єдиний на весь ранковий состав хлопчик хвостик дракона стискав у руці, щоб до них, білокрилих, він не лігав. А стара електричка — синьо-сірий дракон. Бо у неї мінялися різні сім голів. Миколай над пультом — найдорожніша із ікон — у кабіні швидкостемір небо про мир молів. Настрій нам прополіскує пролісковий акрил. Шурхит впевнений дужих крил, вільний голос води. Бо весна не тільки підпала і глинистість брил — дім наш, лебеді, поїзди.
8.04.2022

*** Черепаха живе в каstrулі — п'ятихатківська переселенка. Черепаха не крутить дулі, не танцює джайв і фламенко, просто любить людську дитину і жує соковите жито, не шукає мудру причину для важливого слова "жити". Йі акваріум ще потрібен (в оголошенні — "тимчасово"). Дрібен дощик, як сльози, срібен. На сараї — стара підкова. Звідти півень кричить фазану на сусідні порожні луки. "Бісмлла" — насінини Корану. "Отче наш" — затуляння від муки. До зусиль Ахіллеса й тартили збайдужали зірки і квіти. Світ тримається не на тротилі, а на тих, кого люблять діти.
16.04.2022

*** "Поговоріть зі мною. В мене день народження. Уже дві чарки випив сам за себе. Я на роботі буду завтра, як і треба". До Харкова, а не Єрусалима входження. Не листя пальм, а бите скло під черевиками. Немає віслючихи і осляти. До відчаю надію підселяти — що ще робити у квартирі чоловікові? Його дружина і дочка у Франції. У нього велик і подушка в коридорі.

Доїде завтра і реально поговорять з колегою на залізничній станції.
19.04.2022

*** Кольорові шкаралупки від колишнього життя, а лелеки над подвір'ям пишуть писанку своєю. Пелюстки черешні в коло за лелеками летять і, можливо, долітають у гніздечко солов'ю. Пальці папороті затисла у зелені кулачки. Знову Моцартова драма: Анна, підземелля хор. Дон-Жуану зайвий звичай "подавати рушники". Що там гупає ночами? Канонада? Командор? Як давно її розбили — писанку зі словом "Мир", ліплена з рудої глини, з кривобоким голубком. Жаби хочуть нав'язати солов'єві свій клавир. Та "Маленька серенада" не сполучена з лубком.
27.04.2022

*** Сива стежка від кульбабових пострижин чи від попелу, що вітер назмітав. Відпроситися з війни — це ж дивовижа — ще й у Харків — при ракетах, блоктах. Там у нього виноград і дім порожній. Обережно повідкопує лозу. На всю душу не притулиш подорожник та відкусиш зайві бруньку і сльозу. Друг на пенсії. Підкинув на машині. На порозі няньчить теплий автомат. Як сикатор, небеса відтяла сині в білий крик недозимована зима. Будуть ще параді і походи. Він копає, а воно гримить. Він повернеться, йому віліє-вродить цей незламний харківський киш-миш.
09.05.2022

*** Дівча приїждже розганяє скутер по стежечці, що куца і крива. У хаті, спалений давно, їм перебути, а там і пустять харківський трамвай. Той повздержпромний старчик Братислави чужі зупинки висвітить таблом. Прямі лише пташині переправи. Хто під таким сховається крилом, яке проступить в небі над садками? Чи під вечірню пісню солов'я. На жовтім скутері між білими зірками влетить нічних метеликів сім'я. Держак прадавні гальма перевірити. Перецілюються при зустрічі слова. Тривожно валізкою зневіри не запаслися квіти і трава. Чи вдасться в мирні клаптики втулити, аби помітив і вгорнувся хтось конвалієву незасмагість литок і погляд хлопця із військового авто?
16.05.2022

*** Сонячні зайчики з пудрениць переморгувалися з трюмо. Пахнуло свіжими стружками. Починався шкільний ремонт. Кажан під учительські верески міряв крилами коридор. З батьків не збирали гроші, бо в класах не вшали штор. Кроси навколо школи. Ходьба на місці яблунь-беріз. Латані лікті шкільної форми — мій незагойний поріз. Вхід шкільний затуляла під стріхою білена хата. Нікуди переїздити не хотіла баба затята. Її на перерві дражили, стукали у вікно, доки самотнє тіло поєдналося з вічним сном. Скільки всього заховалося в казку безжалю, в яйце-райце... скільки переписалося кулями, не олівцем! Гуманітарні списки. У війн — свої буквари. Тут жайворонок і миша — останні земні царі. Скільки ще перебрати сумнівів, зернят, букв! І хто присягався чекати — голуб із тіста забув.
25.05.2022

Від автора. Ці вірші лютого-травня можна й інакше назвати. Але як варіант "Лютий травень". Ніби загубився розділовий знак, хоча в календарі "лютий-травень". Пролетіло-прогуркотіло — залишило жити. Урядках мало люти, майже немає. Навпаки, злютовується-вирятовується те, без чого мир нічого не вартий, — любов, чуття своєї землі й родини на ній.

Харківщина

*** Наші будинки на мотузочках. Хто їх вигулює в небі лютевим? Білий чепець, капці, сорочка. Ось і зимовий палац королеві. Тій, у якої зникли собака, келих із срібла, карета й корона. Принц не згадає, гірко не плакав, в піжмурки грався за батьковим тронем. З нею говорять тепер монументи, вкриті снігами і прапорами. Місяць не має ні рангу, ні ренти. Назирці ходять за нею дворами, тобто дахами, і пороку запах в чорнім кагорі. Натяк і начерк. Мерзнуть сліди на сузір'ях і мапах: двоє людських і чотири котячих.
16.02.2022

Голубка зі снігу

(диптих)
I Гончарний круг мого життя не кинуте іще в сараї. Кризь лютий лебеді летять сім'єю, що живе без зграї. Їх п'ятеро, як нас колись. Ми й досі — глеки без поливи. Нам — дух соснової смоли і голос щиглика шасливий важливі. Обрїзай бузок, щоб знову п'ятипелюстково здригався на зозулін зойк гвіздок, загублений з підкови, щоб з ним не гільзи у траві, а тільки блискавок промашки, щоб попри звички кочові купити чайника в ромашках, волошках, кетягах бузку, бо як він мерз на ринку скраю. Голубку зліпиш із сніжку. А круг куди? Нема ж сараю.
22.02.2022

II Килим трояндовий. Як би за нитку смикнути. Он вона кінчиком лізе під ковдру, в мій сон. Хто він, той старець в золочених ризах, зігнутий на уцілілій у війнах єдиній з ікон? Знову китайська троянда в зав'язу цвістиме, ніби змальована із королівських шпалер. Матиме свій у сараї заметенім стимул півень породи гончарських снігів шантеклер. Я залишаюся спати у хаті бабусі

Михайло ПАСІЧНИК,
Житомирщина

“Я тебе вивчив...”

***
...Перші спогади про батька сягають мого дворічного віку. Він навчив мене брати стільця, підходити до мами і казати:

— Пасічник щіці хоче...

Я ще й досі відчуваю на собі тепло зеленої льолі, пошитой мені мамою, свій важкий кількакровокий шлях до заповітного і жаданого — її грудей...

Коли я повторював цей своєрідний пароль, батько втішався, що зумів навчити мене вимовляти потрібні слова у потрібний момент.

У подальшому моєму житті аж до самотійного все було так само: батько вчив мене, а мама — годувала...

***

Батько все життя скаржився на серце — коли йому було 12 років, хтось влучив грудкою у груди. Чи не тому він мріяв з дитинства стати лікарем-терапевтом? Він уже був на шляху до цього, та завадив год 1932—1933 років: вступивши на робітфак Московського медичного інституту разом зі своєю сестрою Антоніною і провчившись там деякий час, був змушений (і сестра теж...) залишити навчання.

— Якби нам хоча б відро картоплі на місяць, — розповідав батько, — могли б якось вчитися далі...

Коли б мене запитали, який запах з дитинства мені запам’ятався найбільше, я б відповів: запах вареної лози... Батько з дитинства плів кошики і колиски для немовлят, коли ми були малими (я, сестричка Маруся та братик Вітя), допомагали батькові обдирати кору на тій лозі.

Солодко було вдихати аромат теплої верби, заодно гріючи руки нею, приємно було дивитися на сліпучо-білі прутки, з яких батько плів гарні й ошатні люльки на замовлення...

***

Саме з любові розпочинав усі свої справи батько. А їх у нього було чимало: працював у радгоспі “Дубова” муляром, побудував у 1960-х роках чи не всі містки у Половецькому, багатому сільським будинкам продовжив життя, підкладаючи під них фундаменти (робота ювелірна і ризикована: треба було підрізати стовпи, на яких трималася хата, ставити її на домкрати і таким чином класти підмурівок); стеляршував, шив кашкети, займався мисливством і рибальством, вирощував з мамою розсаду капусти і помідорів, заготовляв на зиму гриби і ягоди...

З його великої любові до всього цього проростала і формувалася моя любов до природи, до сільської праці, до навколишнього світу.

Батько привчав мене до своєї роботи — ще дошкільням я ходив з ним у лози. Якось, повертаючись взимку з величезною в’язанкою на плечі у батька і кількома прутами у моїх руках, ми зробили на горбу вимушену зупинку: батько провалився на тонкому льодку і набрав у чобіт води. Кинув лозу на озимину, сів на в’язку, роззувся і почав викручувати онучу. Мені було дуже жаль дивитися на це, а він мене підбадьорював:

— Ось виростеш, станеш художником і намалюєш картину: Павло перевзувається на морозі, йдучи з лозів... (Я вже тоді починав малювати, в мене непогано виходило, батько радів цьому моєму захопленню...)

І сьогодні я радий, що осягнув це поетичне батьківське ремесло — плести корзини із лози... Коли мені щось велить налагодити прямий контакт із духом батька, я йду по лозу, плету хай і не такі досконалі, але все ж схожі на його, кошики...

Привчав мене він і до мулярства. У свої 13—14 років я був у нього влітку підсобником (офіційним, мені навіть радгосп платив руб.сімдесят на день). Набувши такого досвіду на містках, я допомагав батькові і нашу хату мурувати (ми це зробили самі, без допомоги сусідів чи спеціалістів).

***

Батько все життя був зятим рибалкою. Не любив вудочок — ловити ними було великою нудьгою йому. Натомість охоче брав сака, підхват, ятерія і йшов з ними до води. То з тим, то з іншим. Саки власноруч плів з лози, мідного дроту, на горіхові

форми накладав уже готові сітки, вони були найлегшими і найзручнішими.

Нам батько довіряв довжелезні бовти — тички з набитими на торцях дощечками. Ними ми “заганяли” рибу в риболовецькі снасті...

Риби по струмках було стільки, що я часто кричав від захоплення уже дивитися на неї. Ще й зараз перед очима рівчачок просто в селі, біля хати тітки Паші, в якій ми часто купляли молоко, коли чи не було власної корови, чи вона запускалася. Вода витікала просто з-під містка, якого, до речі, теж змурував батько, а навпроти води косяками линули карасі, лини, плітки, в’юни, шуки, пічкури... Ми черпали їх просто руками, вони вислизали крізь пальці... Усе це дійство відбувалося ще до сходу сонця, ще до появи череди на вулиці...

Навіть коли батькові було вже за вісімдесят, він поживлювався і молодів, коли я приїздив у рідне село:

— Ну що, Мигей, гайда по рибу? (Так він жартома називав мене інколи).

Піднесеним і оптимістичним був батько і в сезон грибів. Брав до лісу то кожного по черзі усіх нас, дітей, то усіх разом. Кожному видавав кошика чи кошичка, сплетених власноруч, і ми вже за 10—15 хвилин були лісі, бо він ріс зовсім поруч...

Грибні місця, які розсекречував нам батько, і досі мені впам’ятку...

***

Батько постійно жив у русі, у його голові постійно виникали якісь плани. Здебільшого це було пов’язане з мулярською. То йому захочеться обладнати додатковий льох (для яблук і різносолів окремо), то забетонувати подвір’я, то заготовити стовпців (теж бетонних) для огорожі...

Як не дивно, але раз на два-три роки він переробляв мулярку у хаті. Пічником він був вдатним, його і односельці наймали для облаштування грубок і печей, а вдома він на гнів і спротив матері проводив експерименти. Врешті-решт обладнав опалювальну систему в хаті так, що вона була схожою на сучасну: палилося у грубці, а теплими були і піч, і стіни світлиці. Довго мудрував над схемами так званих лежаків, аби тепло не вилітало у комин, а залишалося в домівці.

Батько був учасником війни, він пройшов її з невеликою перервою (коли його частину було розбито і розформовано, він тимчасово перебував на окупованій території) майже до кінця, завершивши свій похід у Чехословачку. Був контужений під Одесою, поранений під Коломиєю. Свідченням його ратної слави стали орден Червоної Зірки, медаль “За відвагу у бойових діях”. Уже будучи у віці за вісімдесят, він багато розказував про те воєнне жайття, називав по прізвищах своїх однополчан, що дуже дивувало нас усіх.

Загалом армії він віддав дванадцять років життя, був старшиною. “Привіт, старшина!” — ще довго після війни віталися з ним чоловіки села.

Усі батькові професійні заняття мали характер тимчасових, одне лозоплетіння було в нього на все життя.

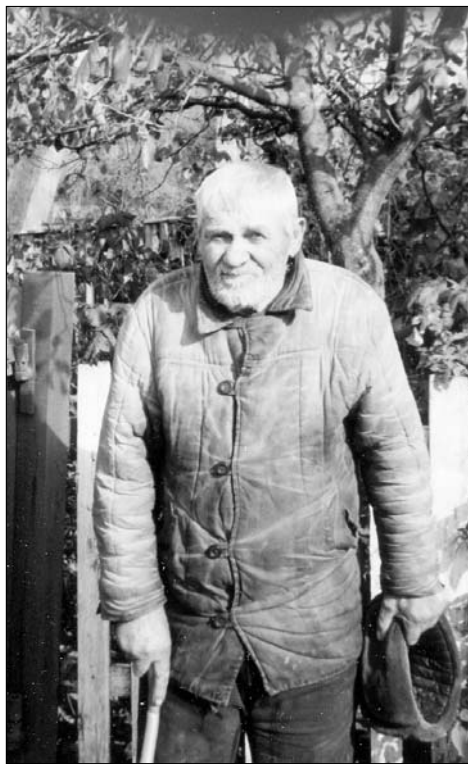
***

Він щонеділі приносив мені з Бердичева цікаві дитячі книжечки (вони тоді всі були для мене цікавими...).

Як не дивно, але його якимось чином спонукав до цього дід Кость — його батько. Він приходив до нас із Гришковець (коли померла бабуся, він одружився тут) завжди несподівано-неочікувано — в старезній сірій шинелі, важких чоботях і кудлатій шапці (взимку). Та й улітку я не пригадую його без головного убора... Курив і страшенно кашляв, його обличчя було порізане зморшками, як плугом земля... І щоразу він викладав з торби переді мною не солодощі, а... старі газети і журнали. Де він їх брав — і здогадатися було важко...

Ті шпальти були м’ятими і брудними, гидливий батько відбирав потім їх від мене і кидав до грубки матері: розпалюй, мовляв, дрова.

Діда не стало, коли йому було за дев’яносто. Батько розказував, що він був заможним селянином до революції, мав

коні і реманент, трохи землі. Була в нього і калитка золота, яке він легковажно обміняв на керенки і втратив накопичене за життя назавжди... Через короткий час ті керенки валялися на дорозі, як і той газетно-журнальний непотріб, який потрапляв з його рук до мене...

На дивних газетах і журналах, на батькових книжечках я скоро навчився читати — десь у п’ять років. Особливо подобалися вірші — я читав їх по багатьох разів, вони швидко запам’ятовувалися, і коли старші сусідські діти поверталися зі школи, я виконував їх прохання і декламував ті вірші вголос...

Батько і сам любив почитувати книжки. На нашій вулиці жила завідувача сільською бібліотекою Галина Василівна, вона, аби збільшити число читачів (так робили скрізь і довго...), виписувала формуляри і на тих, хто не ходив до бібліотеки. А декому з них заносила книги додому, потім забирала їх.

Вечорами батько лежав на печі і при лампі читав. Робив він це пошепки, але цей шепіт було чітко чути мені на лежанці, я уважно слухав те прочитання, як казку на ніч. Так я вперше познайомився з книгою Василя Земляка “Підполковник Шиманський”...

Інколи батько просив мене віднести книги до бібліотеки, бо Галина Василівна чомусь довго не заходила. Так я дошкільням і потрапив сюди, започаткувавши свої багаторічні похіденьки до книжкових стежків...

Коли мені виповнилося 6 років (1959, квітень), я вперше пішов до першого класу (от до кого найбільше підходить вислів “перший раз у перший клас” — то це до мене!). Не склалося — успішно провчившись тиждень, я був “відрахований”, хоч і “зарахованим” офіційно не був: прийняла мене Аделя Сиверківна, бо знала мої здібності і таланти...

Батько хворобливо сприйняв це, бо вважав мене дуже здібним до навчання. Найбільшою його похвалою мені був його вислів “Міша як виросте — буде інженером”... Він чомусь вважав, що інженер — це найкраща професія на землі...

***

З-поміж найяскравіших спогадів дитинства у моїй пам’яті залишився спогад про те, як до нашої нової хати проводили світло. Вражало мене тоді все: і стовпи з дротами уздовж вулиці, і скрючені на роликках білі проводи у хаті, і лампочки — прозорі і матові, і дядьки-монтери у чудернацьких щипцях на ногах... Коли все закінчили і ввімкнули світло, мені захотілося стрибати від радості, качатися по свіжовстеленій основній підлозі (що, врешті, я разом з меншим братом Віктором та старшою сестрою Марією і робив, коли монтери порозходилися...).

Через деякий час батько приніс з міста великий радіоприймач “Дніпро” і життя

наше змінилося докорінно: хата жила новинами, музикою, Штепселем і Тарапунькою, дитячими казками наніч...

Я до восьмого класу включно вчився у школі на “відмінно”, коли закінчував восьмирічку, почав подумувати про вступ до якогось технікуму, придбав собі довідник для вступників і мій вибір зупинився на Київському індустріальному. Очевидно, з дитинства вбите мені в голову батьком “Міша буде інженером...” працювало на повну.

На щастя, цього не сталося. Причин збою мого задуму було кілька: у Чернівцькому фінансовому технікумі ще вчилися моя сестра Маруся, батьки з усіх сил тягнулися, щоб годувати сім’ю і допомагати їй, тож якби ще я подався до Києва на навчання, було б геть кепсько; я вже у восьмому класі серйозно захопився поезією, писав сам, листувався з редакціями кількох газет; у школі з’явилася молода вчителька англійської мови, яка дуже подобалася мені.

Отож я вирішив закінчувати середню школу і це схвалив батько.

***

Коли я закінчив школу і вступив до Житомирського педагогічного інституту, навантаження на батька значно зросло: він активно допомагав грошми Марії з Миколою, які почали будувати хату, а тепер ще й почав проплачувати моє студентське існування: на два тижні у мене вистачало стипендії, на два інших тижні гроші давав він — спочатку по десять, а з третього курсу — по п’ятнадцять рублів.

Довелося частіше ходити в лози, плести більше кошиків і колисок на продаж. Був заряджений на тривалий оптимізм:

— Вивчу я тебе, вивчу... Тільки старайся там, не лінуйся...

Ночами у батька боліли руки, бо сплести 30-40 колисок на місяць — це ж скільки лозин треба було припасувати одна до одної!..

***

Після шістдесяти батько, йдучи по лозу, казав нам, куди саме він іде. На випадок, коли раптом зупиниться серце. Щоб ми знали, де його шукати. Робив він це і в сімдесяти, і в сімдесяти п’ять — аж... до вісімдесяти.

Серце боліло у нього все життя. Але поставивши собі за верхню життєву планку 120 (!) років (про це він нам часто розказував), він зміг прожити без місяця 92... І при цьому ніколи — ніколи! — не звертався до лікарів.

***

Батько розумів мене у будь-яких обставинах життя. І коли у мене було все добре, і коли я змушений був приймати непопулярні для себе і сім’ї рішення.

Так сталося, що у 1999 році я змушений був залишити роботу в редакції газети і перейти на творчі хліби (а якщо точніше — на творче безхліб’я, бо ніхто мені при цьому не пропонував і не гарантував зарплати). Писав заробітчанські краєзнавчі книжки, був собі і менеджером, і промоутером, і рекламистом.

У той складний час підприємства, особливо сільськогосподарські, не мали грошей для розрахунків, тому за свої послуги я отримував цукор, зерно, консервацію, меблі, консервовану кашу з м’ясом і навіть... поросята. Все те не вдавалося продати сповна, тому всі перераховані товари я переправляв батькові і сестрі, у якій вже жила окремо від батька моя мама...

***

В останні дні свого життя батько гордився тим, що в міру своїх можливостей допомагав і дітям, і внукам, жодних особистих статків, накопичень, збережень у нього не було. Останні слова, які я від нього почув, були все ті ж:

— Я тебе вивчив...

Батько помер у 2004 році, на його похорон зійшло все село, а статус ветерана війни підтвердив залп воїнів Бердичівського гарнізону...

Я вдячний своєму батькові за його спосіб жити, бо цей спосіб багато в чому став і моїм, за його ненав’язливу науку бути господарем власного життя і покладатися в усьому лише на себе...

Лютий 2022 р.

“І. Чендей вимагав від себе шедеврів, знакових текстів, які би повнокровно відтворили буття і прагнення земляків”

“...Виправдати існування й чиюсь до тебе довіру” До 100-річчя від дня народження Івана Чендея

Микола ВАСЬКІВ,
доктор філологічних наук,
професор

“Я працював, чуючи обов’язок і покликання служити світлій справі...”

У 48 років Іван Чендей у “Шоденнику” двічі порівнює свій творчий доробок зі здобутками Миколи Гоголя й ледь не з розпачем констатує власну мізерність перед генієм. “Гоголь помер, коли йому було 43. Мені доля дарувала вже на п’ять більше... А що казати про велетів, що не дожили до 40, а то й до 30?... На тлі їх життя і трудів я є ніщо...” Щоправда, письменник ставить мету досягти вищого рівня в подальшому. “І можеш лише молити долю, аби тобі набавила ще бо-дай крихту віку й дала довготерпіння у труді, мудрості у труді, аби дала щасливих, справді творчих днів і змогу виправдати існування й чиюсь до тебе довіру”.

Чи досягнув І. Чендей рівня Гоголя? Напевно, що ні. Але ставив до себе й до інших найвищі вимоги, без жодних виправдань окремих недоліків, огріхів, не задовольняючись тим, що його ім’я час від часу лунає серед переліку визначних українських, союзних, а ще частіше — закарпатських літераторів. “Взагалі, ми не сиділи склавши руки, щось робили не во ім’я доповнення анкетних даних, а во ім’я культурної справи, в ім’я літератури. Я працював, чуючи обов’язок і покликання служити світлій справі...” Маючи вроджені, за вільним самим письменника, естетичні відчуття, І. Чендей вимагав від себе не просто хороших творів, а шедеврів, знакових текстів, які би повнокровно відтворили буття і прагнення земляків, репрезентуючи рідну Верховину й рідну Україну на загальносоюзних і світових обшарах. Він наполегливо шукав власний шлях у мистецтві — й таки створив свій неповторний художній світ.

У творах Івана Чендея місцем дії часто є обласний центр, Київ, навіть словацькі терени. Проте переважна їх більшість зосереджена в одному верховинському селі Забережжя. Так і досі називається той куток селища Дубового, де народився і зростав письменник. Інколи Забережжя — це Забережжя, отой родинний закуток селища, а значно частіше — художній синонім рідного Дубового. В основі абсолютної більшості (якщо не всіх) “забережанських” творів — конкретні дубівські історії, колізії, навіть прізвища і прізвиська односельців письменник переносить у тексти. Так, прототипом роману “Птахи полишають гнізда...” є будівництво Тербле-Рішської ГЕС і перенесення значної частини села Нижнього Бистрого, де стоять будівлі електростанції, на нові терени. Однак майже в усіх персонажах роману, за винятком головного героя Пригари, — дубівські прізвища, а ще значна частина дубівських історій трансформується у

тексті. Інколи персонажі переходять із одного твору в інший, однак найчастіше новели, оповідання, повісті, романи є завершеними сюжетно, самодостатніми. Але всі твори з “забережанським” просторовим докусом творять нерозривну єдність, цілісний світ верховинського села, його буття протягом майже всього ХХ століття.

Забережжя — Чендеєві Йокнапатофа й Макондо

Дуже популярним штампом є називати творчість того чи того письменника енциклопедією життя якогось етносу чи регіону. У руслі цього штампі І. Чендей у “забережанському” величезному циклі творів надав читачеві енциклопедію верховинського бут-

власного будинку в Ужгороді Іван Чендей виконував сам). Поступово перед нами постає самодостатній і доволі екзотичний для українського читача із інших регіонів світ, який стає надзвичайно екзотичним для іноземного читача.

Дослідники творчості українського письменника (Майя Васків, Вікторія Бойко) аргументовано проводили аналогію між Забережжю-Дубовим І. Чендея та Йокнапатофою В. Фолкнера й Макондо Г. Г. Маркеса. Матеріальне буття відіграло у проведенні цієї аналогії значну роль. Та значно важливішим було буття духовне. В Івана Чендея духовність верховинця постає вже готовою, сформованою як результат удосконалення взаємин у праці й повсякденних родинних, родових, сусідських, громадських стосунках, шлифування їх протягом століть. В її основі — народні уявлення про справедливість, про добро і зло, про красу, про бережливе ставлення до природного довкілля, про повагу до ближнього й дальнього, які гармонійно узгоджуються із християнськими цінностями.

Християнство, непопущена стійкість у відстоюванні власних переконань у Чендея нерозривно пов’язані з особою його батька. Дорослий син, знайний письменник, який поклав себе на оltар просвітництва рідного краю, часто конфліктував із батьком через його релігійний фанатизм, жорстке ставлення до рідні. Проте відчував до нього й безмірний пиєтет за його працелюбність, за його розум, високоестетичні відчуття, вміння “читати” психологію людей, за довершеність його морально-етичних приписів, дотримання яких батько вимагав від інших і, головне, яких неухильно дотримувався сам. Із часом Іван Чендей усе більше намагався бути подібним до батька навіть зовнішньо. Михайло Чендей, інколи в доволі химерних трансформаціях, постає в багатьох образах у творах його сина, насамперед — Михайла Пригари в романі “Птахи полишають гнізда...”.

Родина літовка Чендеїв на горі Ясіня (Ясенова). Алюзія на фільм “Тіні забутих предків”, співавтором сценарію якого був І. Чендей

Тут і детальне відтворення побуту, посуду, меблів, приготування і споживання традиційних невиваблих страв, хати із символічними образами коліски й порогу, садиби, родинної гори з родинним полем, догляду за худобою, яка є ледь не членами сім’ї, сімейних і родових зв’язків, християнських і язичницьких свят, обрядів... До цього додаються ледь не ліричні вірші в прозі, коли письменник зображає рідне довкілля гір, долин, річок, найрізноманітнішої рослинності Забережжя-Дубового.

Головні герої найчастіше перебувають у праці, сумлінна, натхненна і професійна праця є мірилом вартості людини. Це певний парадокс: про сільськогосподарську працю йдеться у творах переважно більшості українських прозаїків, однак ці прозаїки лише називають якісь види роботи й майже зовсім не описують їх. Ситуацію змінили У. Самчук і М. Стельмах (можливо, когось випустив із поля зору). І. Чендей теж був неперевершеним майстром у відтворенні обробки землі, косовиці, телярської праці, догляду за тваринами, будівельних робіт, догляду за садом, готування страв, ткацтва — тих видів діяльності, які добре знав із малку, більшу частину яких і сам добре виконував (невипадково більшість робіт із планування і зведення

Родина письменника, лавреати та журі конкурсу малої прози ім. Івана Чендея здійснили сходження на гору Ясінова в Дубовому

Премію лавреата конкурсу в номінації “Чендеєзнавство” Миколі Васьківу вручає Іван Трещак. Справа — донька письменника Марія Чендей-Трещак

“Коли мораль — патріархальщина”

Значно важливішим було, однак, те, що основу світогляду Чендеєвих персонажів, авторського світогляду становили батькові переконання, віра, стійкість і непохитність, які були концентрованим виразом споконвічних народних уявлень. Закарпатські доморошені критики ще в 1960-х роках звинувачували письменника, що він зацікавився на етнографізмі, на “ступках, мляках”, що це замилювання старою є ворожим для “нового суспільства”, для “найпередовішої” радянсько-комуністичної ідеології тощо. Як не дивно, ці критики мали рацію. Вони говорили ефемізмами, проте чітко вловили те, що прочитувалося між рядками творів Івана Чендея: інколи консервативні, народна мораль і етика, народна культура мали неперебутню цінність; світлі смутки і туга зроджуються через те, що ці прості, але довершені цінності відходять усе далі в небуття, розмиваються під натиском “нового” життя; а найгірше

те, що “нове”, радянське буття, руйнуючи старе, не приносить нічого нового взамін, перетворює людей у примітивних споживачів, п’яниць, шахраїв, брехунів.

По-новому відтворюється русоїстська колізія: матеріальний прогрес жодним чином не сприяє духовному прогресові, радше призводить до людської деградації. Трагедія “забережанських” творів полягає в тому, що духовно-моральна довершеність і самодостатність “вчорашнього” верховинського світогляду втрачається безповоротно й ніщо не здатне його відродити. Цю трагедію чітко діагностував і сформулював Петро Скунець у статті про доробок Івана Чендея “Коли мораль — патріархальщина”. Важливість, безальтернативність “вчорашнього” “примітивного” поділу світу персонажами І. Чендея на біле й чорне, на добро і зло, на правду і кривду ставала особливо відчутнішою з роками, в добу постмодерністської розмитості морально-етичних категорій, коли під сумнів ставилися і ставляться досі навіть самі поняття моралі й етики на догоду “індивідуальності” та її приватним потребам.

Як і Макондо Маркеса та Йокнапатофа Фолкнера, Забережжя Чендея, її матеріально-духовний світ є неповторними, екзотичними. Й водночас такі неподібні вузькорегіональні світи, з їх автентичними звичаями, оцінками, цінностями сходяться в тому, що вони відтворюють і формують загальнолюдські цінності, гуманістичний, життєствердний світогляд, незнищенність не лише людської матерії, а й духу. Можна заперечувати: де лавреати Нобелівської премії Маркес і Фолкнер, а де Чендей? Хтозна, а хтозна... Можливо, питання лише в тому, що Івана Чендея не перекладали вчасно (або — ще не перекладали) іноземними мовами? Зрештою будь-яке ієрархічне порівняння тут буде недоречним, бо типологія світів Чендея,

Фолкнера, Маркеса (сюди можемо додати Вячеслава Медведя з його Коднею) є безсумнівною.

“Ми не сиділи склавши руки, щось робили ... во ім'я культурної справи, во ім'я літератури”

Тут підходимо до проблеми належної оцінки доробку І. Чендея. Складається враження, що з різних причин закарпатські письменники несправедливо перебували в затінку уваги загальноукраїнських критиків. І той факт, що в роки незалежності Закарпаття, яке до того не мало жодного лауреата Шевченківської премії, отримало їх шонайменше п'ять (п'ять із половиною, бо “миколаївець” Д. Кремінь завжди буде й “закарпатцем”), є лише підтвердженням їх недооцінки у “ту” добу. Зараз особисто мені важко сказати, яке місце в літературному процесі займали і займають І. Чендей, П. Скунець, Д. Кремінь, Ф. Потушняк. Але значно вагомніше, вище, ніж те, яке їм досі відводять у підручниках, посібниках, монографіях тощо.

Іван Чендей виявив себе високофаховим майстром у різних жанрах — “малій прозі”, повістях,

дей знаходить свою нішу в “малій прозі”. Місце короткої, “драматургічно” напруженої новели займає розлоге “оповідне” оповідання, із хронікальним сюжетом, із буденними, повсякденними подіями, інколи ж і безподієве. Сам письменник так характеризує власну еволюцію в “малій прозі”: “Новела — жанр, який вводив мене в працю над словом. З новели й почалася моя літературна стежечка. Жанр оповідання люблю й постійно в цьому жанрі працюю. Той факт, що в моїх останніх книгах поспіль в цьому жанрі працюю. Той факт, що в моїх останніх книгах поспіль опубліковано біля 20 оповідань, теж засвідчує це”. Іван Чендей прийшов у теоретичних роздумах і практичній реалізації до того, що саме “оповідність” найповніше розкриває його талант, є найвідповіднішою для цього таланту і приносить найщедріші творчі плоди, насамперед вона робить його отим неповторним Іваном Чендеєм в українській літературі, яким ми його знаємо.

Неоціненну роботу щодо популяризації творчості Івана Чендея, її дослідження, глибокого й нового прочитання провадять

Дві горді вершини — два невичерпні джерела

Департамент культури, національностей та релігій Закарпатської ОДА

У Закарпатському обласному художньому музеї ім. Й. Бокшая відбулося відкриття книжково-документальної виставки “Дві горді вершини — два невичерпні джерела”, присвяченої 100-річчю від дня народження Івана Михайловича Чендея та 80-річчю від дня народження Петра Миколайовича Скунця.

Майстри українського слова, які, зворушливо й правдиво у своїх творах, закарбували навіки для майбутніх поколінь силу духу та благородство українського народу!

З вітальними словами до присутніх на заході звернулися: Євген Тишук — директор департаменту культури, національностей та релігій Закарпатської ОДА, заслужений артист України; Василь Гомонай — заступник голови міста Ужгорода.

На відкритті виставки виступили: Василь Густі — поет, публіцист, перекладач; Іван Хланта — кандидат філософських наук, заслужений діяч мистецтв; Сергій Федака — доктор історичних наук; Олена Пекар — викладачка лінгвістичної гімназії імені Т. Шевченка; Олена Приходько — мистецтвознавиця, заслужений діяч мистецтв України; Василь Шершун — актор, режисер театру ім. братів Шерегіїв, заслужений артист України.

Про цікаві факти з життя видатних письменників розказали: Марія Чендей-Трещак — донька І. М. Чендея; Наталія

Скунець — донька П. М. Скунця.

Творчою родзинкою заходу стали виступи студентів Ужгородського інституту культури і

мистецтв та ансамблю народної пісні “Розмарія”, обласного організаційно-методичного центру культури.

Родинна гора І. Чендея Ясіня, яку письменник опоетизував під назвою Ясенова

романах. Вершинним видається роман “Птахи полишають гнізда...”. До жанру роману письменник ішов довгі роки, через новели й оповідання, через повість “Терен цвіте” й дуже вчасно написав “Птахи полишають гнізда...”, коли відчув: дозрів до цього поліфонічного жанру.

Та не менш вагомими за роман “Птахи полишають гнізда...” є його новели й оповідання. Невипадково конкурс імені Івана Чендея — це конкурс творів “малой прози”. Якщо не брати до уваги учнівських спроб періоду навчання в Хустській гімназії, письменник увійшов у літературу перлиною-мініатюрою “Чайки летять на Схід”. Потім були цікаві новели з динамічними сюжетами, пуантами, влучними спостереженнями, які, видається, були написані під значним впливом Василя Стефаника.

І лише після двох десятків років літературної творчості І. Чен-

дєй та її чоловік Іван Трещак (навіть не знаю, кого поставити на перше місце в цьому процесі). На жаль, небагато в нас тих митців, чією популяризацією, зокрема й до “глибини кишені”, переймалися би настільки їх родичі. Іванові Чендею — пощастило на тих, хто робить те, що насамперед повинна би робити українська влада, держава. Віряться, що після війни все стане нарешті на свої місця.

Цьогоріч на офіційний сотий день народження І. Чендея відбулося підведення підсумків V Всеукраїнського конкурсу малої прози імені Івана Чендея. У попередні роки паралельно з конкурсом відбувався “Чендей-Фест”, однак жакливі події російської агресії в Україні зробили його недоречним. Так само є тверда переконаність, що наступного року “Чендей-Фест”, урочистий, святковий, відбудеться.

Два Івани

Сергій ТРИМБАЧ

На фото — Іван Миколайчук (1941-1987) у фільмі “Вавилон ХХ”, його ж режисури (1980), та письменник Іван Чендей (1922—2005), чіє сторіччя відзначається нині (передусім на Закарпатті).

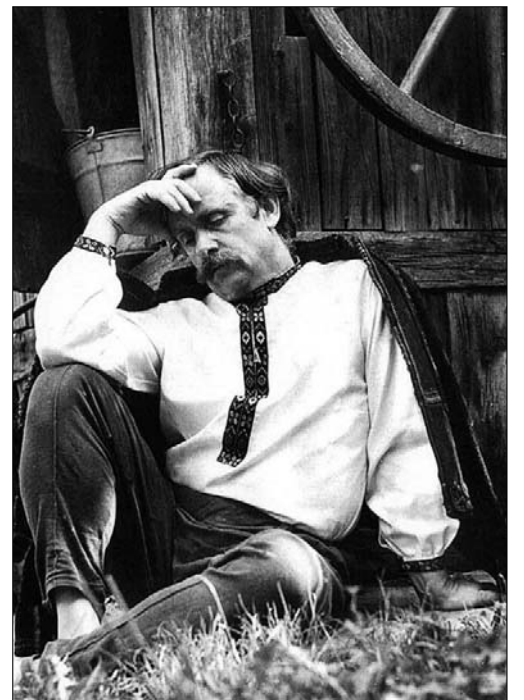
Як на мене — дуже схожі лики цих двох магічних людей. Не тільки зовнішньо, а передусім внутрішньо. Обидва були не тільки великими митцями, а й філософами, що мислили категоріями всесвітніми, космічними...

Обох Іванів поєднав навіки фільм “Тіні забутих предків” (1965) Сергія Параджанова. Як відомо, Миколайчук зіграв там

головну роль — ще одного Івана, Палійчука, який закохується у Марічку (Лариса Кадочникова), попри ворожнечу родів... У ці дні фільм знову вийшов на екрани Києва та ще кількох міст, у новій технологічній версії.

Чендей був співавтором сценарію “Тіней...”, разом з Параджановим.

Із спогадів вдови письменника, Марії Чендей: “Параджанов жив у нас майже місяць (в Ужгороді. — С. Т.). Спав у робочому кабінеті Чендея. Після вечери лягав на диван і до другої ночі розказував чоловікові технології написання сценаріїв. Зачіпав теми,

на які ми боялися говорити. “Мені не можуть прийти український буржуазний націоналізм, бо за національністю я вірменин”, — іронізував спокійно. Вчив мене робити голубці з виноградного листя”.

Івани витворили український Космос, який доводиться нині, вже вкотре, захищати. Встоїть! Бо хоч Небо високо, але є кому його тримати — напрацьовано стільки...

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

Повертайся живим!

У галереї "Хлібня" Національного заповідника "Софія Київська" відкрився міжнародний арт-проект "Повертайся живим", до участі в якому зголосилися понад 100 художників з п'яти країн світу.

— Цей проект народився в уяві журналістів і художників майже одночасно, — відзначив спів-організатор виставки, заслужений журналіст України **Сергій КОМИССАРОВ**. — У результаті співпраці двох творчих спілок вийшла грандіозна виставка. Це міжнародний проект, у якому, крім України, беруть участь митці з Литви, Польщі, Франції та Німеччини. Виставка стала нашою спільною роботою з Національною спілкою художників України.

Головна мета проекту — щоб ті хлопці, які зараз воюють за нас на передовій, знали, що є художники, журналісти, які кажуть через мистецтво та меседжі у ЗМІ — "Повертайся живим". Аби люди, які нас захищають, знали, що вони тут потрібні, в ім'я якої краси вони сьогодні ризикують своїм життям.

Виставка багатовекторна і багатопланова. Частина робіт присвячена трагічним подіям, що відбуваються в Маріуполі. На полотнах ми бачимо понівечені села, знищені школи. Але поряд дуже багато світлих, яскравих картин, які мотивують наших хлопців повертатися живими.

— Напевно, у мене на все життя залишиться квіток на потяг, яким я мав їхати 24 лютого до Маріуполя у Музей Архіпа Куїнджі, — зізнався голова Національної спілки художників України **Костянтин ЧЕРНЯВСЬКИЙ**. — Наступного дня там мала відкритися виставка нашого друга, художника Василя Коренчука. На щастя, він залишився живим. Але в цьому приміщенні була його майстерня, весь його творчий доробок, які росіяни знищили. Немає музею, практично знищений Маріуполь. Але Маріуполь буде, буде Україна! Ми все відбудуємо, і наша країна розквітне. А сьогоднішній проект — це підтвердження того, що наші захисники повернуться живими.

Надзвичайно важливо, що це не просто художня виставка. Це міжнародний проект. Велика подяка всім художникам, які попри проблеми з логістикою зголосилися взяти в ньому участь. Тут

представлена практично вся Україна. Стіни галереї не змогли вмістити ту велику кількість робіт, яка була запропонована до виставки. У кожному з картин художники вклали частку своєї душі. І символічно, що ця виставка відкривається саме в день народження нашого рідного Києва.

Ще два місяці тому багато наших "доброзичливців" у соціальних мережах писали, що в такий непростий час творчі спілки вза-

цьому особливому заході, — підкреслив Надзвичайний і Повноважний Посол Литовської Республіки в Україні **Вальдемарас САРАПНАС**. — Він свідчить про верховенство мистецтва і краси над варварством і деструкцією. Художники борються з ворогом своєю мовою, яка теж є зброєю. Дуже важливо, що митці з різних країн об'єдналися, аби допомогти українським захисникам. Пишаюся, що литовські майстри пензля теж стали частиною цього прекрасного проекту. Пишаюся тим, що можу представляти Литву в Україні, яка є для нашої країни не лише важливим партнером, але й найкращим другом. Ми будемо завжди підтримувати Україну у вашій і нашій боротьбі проти російської агресії.

— Сьогодні ми робимо все, аби війна з Росією, яка триває вже понад вісім років, нарешті закінчилася, — наголосила депутатка Київської міської ради **Алла ШЛАПАК**. — Від рашистської агресії нині гинуть найкращі чоловіки і жінки України. Сьогодні відбувається величезна несправедливість, велика війна добра проти зла.

Картина — це щілина, через яку кожен може заглянути в душу художника. А ця виставка — це щілина, через яку ми можемо побачити, що сьогодні відбувається у душі українського народу.

Складно тримати в руках пензлик, коли летять бомби, і ти читаєш у новинах про те, що гинуть люди. Дякую художникам, які показують на полотнах те, що бачать і відчувають. Мистецтво — це

галі не потрібні. Але цим проектом ми доводимо, що Національна спілка художників України жива. Такі виставкові проекти відбуваються не лише в Києві, а й в інших містах України, де це можливо. Зокрема, в Ужгороді, Івано-Франківську, Львові, Луцьку. Спілка показує українське мистецтво всьому світу.

Наше спільне досягнення, що саме під час війни НСХУ стала повноправним членом Європейської асоціації спілок художників. Велика кількість наших митців, які нині працюють за кордоном, тепер отримують захист і допомогу. Нас визнає весь творчий світ. Водночас, Росія та Білорусія були виключені з цієї асоціації. Разом із Міністерством культури та інформаційної політики України ми проводимо роботу, девіз якої: "Ні присутності Росії та Білорусії на європейських та світових форумах".

— Для мене велика радість бути сьогодні на

теж фронт, який стає щодня сильнішим.

Моя війна розпочалася в підвалах "Охматдиту", звідки я вивозила онкохворих дітей до Європи. Європейці дуже тепло нас зустрічали і продовжують допомагати сьогодні. Водночас низько вклоняюся тим, хто залишився в Україні або вже повернувся. Усі разом намагаємося допомагати нашим хлопцям на фронті.

Віримо в майбутнє, творимо прекрасне. Зберігаємо і відновлюємо красу нашої країни.

Учасник бойових дій **Юрій ЗЕКУН** наголосив на важливості того, що картини українських художників показують і в госпіталах. Вони допомагають пораненим воїнам зарядитися енергією для перемоги над російською навалюю.

— Маємо робити все, аби культура у нашій країні була на найвищому рівні, — закликав офіційний представник благодійного фонду Володимира Продивуса **Олексій КИРИЛЕНКО** (м. Вінниця). — Мистецтво теж наближає нашу перемогу. Уже 1 червня — на Міжнародний день захисту дітей — Вінниця перейме естафету Києва. На нашій виставці представимо роботи як відомих митців, так і дитячі малюнки. Покажемо їх у військовому шпиталі, а потім повеземо до Львова.

— Мистецтво — це теж ліки, — переконана художниця з Вінниці **Злата ШИШМАН**. — Воно підбадьорює, надихає на подвиги. Своєю творчістю ми намагаємося допомогти нашій країні. Сподіваюся, що частина нашої душі торкнеться кожного, хто побачить ці роботи.

Представник грузинської діаспори в Україні **Заза БУКУРАДЗЕ** привітав учасників виставки від імені воїнів-грузинів, які

пліч-о-пліч з українцями захищають територіальну цілісність нашої країни, виборюють право України бути вільною і процвітаючою державою. Згадав про те, що йому вже довелося воювати з російськими агресорами у далеких 1992–1993 роках.

На жаль, сьогодні історія повторюється, але Україна обов'язково переможе.

— Ця виставка достойна нашої України, — підкреслив академік **Дмитро СТЕПОВИК**. — Нарешті ми відродили військову тематику. Вона не схожа на ту, що була після Другої світової війни. У роботах українських митців панують естетизм і краса.

Виставка сприймається як чудова ода Україні — сильній та могутній. Тут красиві обличчя українських воїнів, щирі дитячі лиця. Також бачимо зв'язок з історією. На багатьох картинах намальовані козаки, які у минулі століття боронили Україну від ворогів. Ми і сьогодні відчуваємо непереможний дух наших предків, які надихають на боротьбу з ворогом.

— Наш проект починався з робіт дітей, які повернулися з евакуації, — пригадала мистецтвознавець, співорганізаторка виставки **Наталія БОНДАРЕНКО**. — Їхні малюнки ми показували у шпиталях. Згодом до цього проекту долучилися й професійні художники. На виставці світлі обличчя. Тут ви не побачите суму. І це головне.

Співорганізаторка виставки — **Ганна ЯРОВА** — цього дня святкувала день народження. У подарунок вона отримала одну з нових робіт заслуженого художника України **Анатолія МАРЧУКА** з рук митця. Також відбулася невелика концертна програма. Лавреат Шевченківської премії, Герой України **Анатолій ПАЛАМАРЕНКО** вперше виконав вірш лівівського поета Богдана Стельмаха "Не вір москалеві, як псові", а лавреатка всеукраїнських та міжнародних конкурсів **Олеся СІНЧУК** — власні поезії та авторську композицію на сопілці.

Як запевнив співорганізатор виставки **Сергій КОМИССАРОВ**, будуть виготовлені якісні принти всіх представлених на виставці картин, які почнуть подорож Україною. А відкриття нової виставки проекту "Повертайся живим" заплановане на 24 серпня.

Стародавня історія міста на унікальному панно в Софії Київській

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Монументальна робота художниці Галини Севрук "Місто на семи горбах" знайшла свій новий дім у будинку Консistorії Софійського архітектурного ансамблю після того, як її у жовтні 2020 року демонтували з фойє готелю "Турист". Композицію розміщено на стіні одного з найкращих залів нещодавно відреставрованої будівлі. Ця остання монументальна робота лавреатки премії Української асоціації незалежної творчої інтелігенції ім. Василя Стуса, премії імені митрополита Андрія Шептицького, заслуженої художниці України Галини Сильвестрівни Севрук має високу художню цінність.

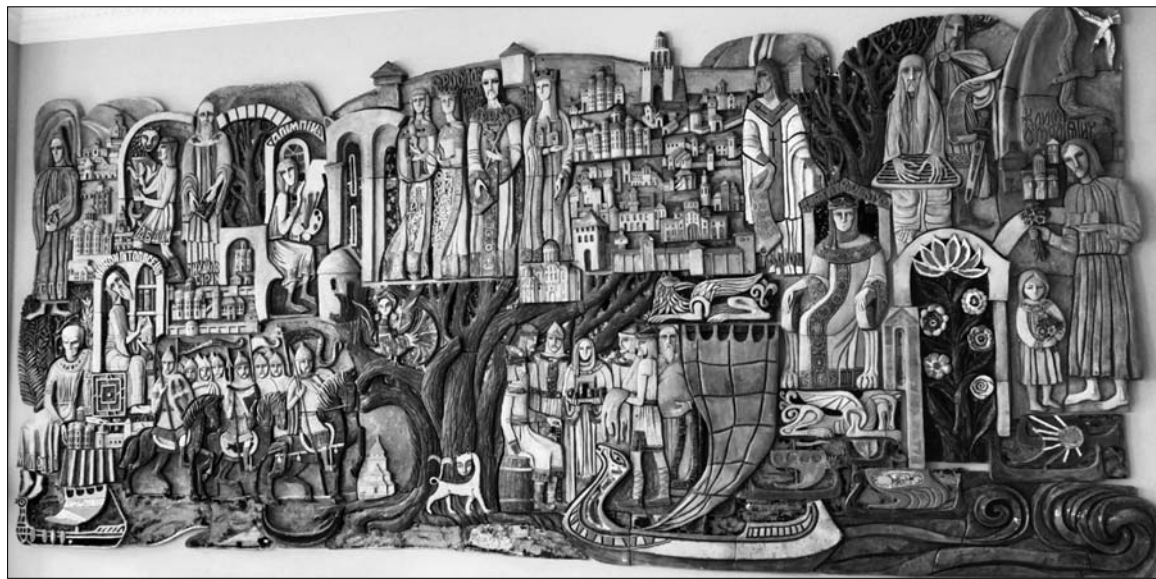
На величезному керамічному панно (довжина майже 6 метрів, висота — 2,8 метра) зображений прадавній Київ. Воно вражає величезною кількістю деталей та

постатей, серед яких князь Ярослав Мудрий з донькою Анною — королевою Франції, княгиня Ольга, Агапіт Печерський, літо-

писці, іконописці, зодчі, військово-та прості кияни в оточенні величезних святих та храмів, легендарний птах Сирин...

Художники-реставратори науково-реставраційної майстерні Національного заповідника "Софія Київська" під керівництвом

завідувача, художника-реставратора вищої кваліфікаційної категорії **Анатолія Миколайовича Остапчука**, виконали низку реставраційних робіт. Зокрема, фрагменти панно ретельно очистили від бруду та пилу. Певна частина керамічних елементів була пошкоджена і потребувала склеювання. Також було проведено маскування дрібних тріщин і западин на поверхні з додержанням фактури. Після цього кожен елемент затонували. А згодом панно змонтували на заздалегідь підготовлену стіну. Уроцисте відкриття цього твору мистецтва відбулося з нагоди Міжнародного дня музеїв — 18 травня. Саме цього дня авторка панно мала б святкувати свій день народження. На жаль, скульпторка-монументалістка, керамістка та живописиця Галина Севрук 14 лютого 2022 року відійшла у вічність...

Кирило КАШЛІКОВ: “Леся Українка – оберіг нашого театру!”

9 квітня вперше від початку війни показали виставу на стаціонарній сцені Києва. Ця подія відбулася на новій сцені Національного академічного драматичного театру імені Лесі Українки. Відтоді цей театр став центром театральної культури столиці. Про те, що вдалося зробити за цей час наша розмова з директором-розпорядником театру, народним артистом України Кирилом Кашліковим.

– З початком війни ваш театр змінив назву (попередня назва Національний академічний театр російської драми імені Лесі Українки). Чому лише тепер?

– Розмови про зміну назви до цього вже велися і в суспільстві, і в самому театрі. По суті ми вже були готові до вирішення цього питання. Вибуховою точкою стало саме 24 лютого. Реакція була миттєвою. Всі співробітники прийняли одностайне рішення щодо зміни назви.

– Напевно, не випадково першою показали виставу “Три кохання” за творами Лесі Українки.

– Так, безумовно. Адже Леся Українка – наша захисниця, оберіг нашого театру. Наведу приклад, який нещодавно трапився в моєму житті. На парковці біля мого будинку до мене підійшов охоронець і запитав: “Ви, здається, працювали в театрі?” Я відповів, що ми й зараз працюємо і граємо вистави. Почали з вистави за творами Лесі Українки. Граємо українською. “Ви молодці, – сказав він. – Лариса Косач взяла собі такий псевдонім, бо дуже любила Україну. Було дивно, що вистави у театрі, названому її іменем, грали російською”.

З рекламних вікон театру на час війни ми вирішили прибрати світліни з наших вистав. Натомість вивісили висловлювання Лесі Українки на теми, що всіх нас сьогодні хвилюють.

– Інші вистави вашого театру теж вже йдуть українською мовою. Як вдалося так швидко зробити переклади?

– Ми почали працювати над перекладами, шойно прийняли Закон України “Про функціонування української мови як державної”. До початку війни були готові переклади 80 відсотків вистав. Стояло питання, як ці переклади використовувати. У деяких театрах практикують субтитри. Ми були проти такої форми спілкування з глядачем. Більше схилилися до синхронного перекладу. Шукали шляхи для придбання спеціального обладнання.

Але з початком війни вирішили, що гратимемо українською. У березні мені зателефонували актори Аліса Тункевич і В’ячеслав Ніколенко, які грають у “Варшавській мелодії”, і сказали, що працюють над сценічним перекладом цієї вистави. Так само переклали і “Майже сімейну вечерю”. Принцип відбору вистав залежав лише від ініціативи самих акторів.

– Напевно, не так просто було відразу перейти на українську мову?

– Для деякого взагалі не було

проблем, а для когось дійсно складно. Інша мелодика, структура побудови речень, до того – роками завчений текст. Всі ці технічні складнощі звісно існують. Вважаю, що це наш внесок у майбутню Перемогу. Тому будемо докладати зусиль, аби наша українська звучала природно.

– Першу повноцінну прем’єру воєнного часу ви зробили для дітей.

– Вистава має назву “У країні казок” і створена за творами Ганса Крістіана Андерсена. Хотів би пригадати передісторію. Вже почали працювати театри у Львові та Івано-Франківську. Міністр культури та інформаційної політики Олександр Ткаченко вивчав питання, які театри можуть першими запрацювати у Києві. За об’єктивними ознаками на початок квітня лише наш театр міг відкритися. Оскільки біля нашого приміщення знаходиться станція метро “Театральна”, до якої у випадку повітряної тривоги можна дійти за кілька хвилин. Під час нашої зустрічі міністр поцікавився, чи не могли б ми зробити виставу для дітей, які є найвразливішою частиною нашого населення.

До цього у нашому театрі вже йшло кілька дитячих вистав. У тому числі й за творами Андерсена. За роботу взялася режисерка Ольга Гаврилюк. Виставу поставили всього за один тиждень. Ми вже встигли її показати тричі. Постійні аншлаги. Коли показували вперше, то був дуже зворушений, коли почув у театрі відразу багато дитячих голосів. Тоді зрозумів, наскільки важливу справу ми робимо.

– З перших тижнів театр почав реалізовувати проєкт “Ми з України”.

– Нова сцена нашого театру спершу була єдиним театральним

майданчиком у воєнному Києві. Але ж у місті є багато творчих людей, які з об’єктивних причин не можуть себе реалізувати. У мене виникла думка, що треба допомогти цим людям. Вирішили зробити читки драматичних творів. Для того, аби робити повноцінні вистави, просто немає часу, а форма читок, як не мене, сьогодні – оптимальний варіант.

У проєкті беруть участь не лише наші режисери, але й митці з інших творчих лабораторій. Ще не відмовили нікому. Єдина наша вимога, щоб це був текст саме українського автора, а людина, яка його ставитиме, мала відношення до театру.

Починали з драми Лесі Українки “На полі крові”. До речі, цю виставу вже запросили до участі на міжнародний фестиваль **Voices**, що з 20 по 23 жовтня проводитиметься у США. Також представили перший проєкт про події 24 лютого – початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну – “Блокпост” Антона Несміянова, п’єсу Марини Смілянської “Майстер”. Готуємо “Україну у вогні” Олександра Довженка.

Унікальний проєкт “... І музика, як слово, зазвучала...” реалізували з Київською муніципальною Академією імені Р. М. Глієра та Міжнародним конкурсом молодих піаністів пам’яті В. Горовиця. Поєднали віршовані тексти Лесі Українки та інших українських поетів з живою музикою. Є думка показати цю виставу за межами України.

Такі читки у нас відбуваються кожну п’ятницю. План розписаний вже до серпня. Деякі вистави просять повторити. Саме ті постановки, які отримують найбільше відгуків, вдруге покажемо у серпні-вересні.

– Вже кілька разів ви показали виставу за п’єсою Андрія Іванова “Це все вона”, в якій грають Римма Зюбіна та Олег Коркушко.

– Як я вже говорив, ми чи не єдиний театральний майданчик у Києві, де триває творче життя. Отже, вівторки вирішили віддавати під незалежні проєкти. З прекрасною актрисою і чудовою людиною Риммою Зюбіною знайомий майже тридцять років. Вистава “Це все вона” вже гралася раніше, а ми вирішили дати їй нове життя. Шикарна постановка. Всі квитки продаються за тиждень до показу.

Наступною покажемо виставу режисера Алекса Боровенського “Від(ро)дження” (ProEnglish Theatre). Після показу у нашому театрі актори планують поїхати з виставою на Схід України.

– На сцені вашого театру також йдуть вистави Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка.

– З франківцями нас єднає багаторічна дружба. Вважаю, що Театр Лесі Українки і Театр Франка, це два великі колективи, дві потужні трупи. У нас виникла можливість грати, а у франківців такої можливості немає. Тож ми запросили друзів та колег до себе. Граємо по черзі, по два дні на тиждень. Сподіваємося, що уже в червні перейдемо на Основну сцену.

– А чи плануєте відновлювати Сцену під дахом?

– Поки війна – ні. Адже у разі виникнення повітряної тривоги глядачі не встигатимуть вчасно спуститися до бомбосховища. На Основну сцену теж будемо продавати не більше 300 місць.

– У квітні Театр Франка почав показувати свої вистави в Оперній студії Національної музичної академії України. Але змушений був відмовитися через високу орендну плату. А як з цим у вас?

– Поки йде війна ми всі повинні єднатися, щоб дати ворогові гідну відсіч всіма доступними засобами. Орендної плати з франківців ми не беремо, тільки комунальні платежі.

– Яких прем’єр можна очікувати?

– Давня мрія генерального директора-художнього керівника нашого театру Михайла Резніковича поставити виставу за повістю Ольги Кобилянської “У неділю рано зілля копала”. Михайло Юрійович вже закінчив писати

інсценування і, думаю, невдовзі розпочне репетиційний процес.

Молодий режисер Олександр Степанюк працюватиме над постановкою п’єси словацького драматурга Івана Буковчана “Перш, ніж проспівати півень”. Це антифашистська історія. На мій погляд дуже цікава і суголосна із сьогоднішніми подіями.

– А над чим працюєте ви як режисер?

– Треба завершити роботу над виставою “Паромник”. У ній мали брати участь діти. Всі вони роз’їхалися. Напевно, завершимо цей проєкт вже після війни. Зараз розмірковую над ще однією постановкою. Думаю, що про цей задум глядач дізнається зовсім скоро.

– Чи всі актори театру вже у Києві?

– На сьогодні до столиці повернулося приблизно дві третини трупи. Дехто з акторів зараз перебуває в гарячих точках, інші – в територіальній обороні. Практично всі молоді – волонтери. Над новими виставами працюють наші актори у Польщі та Литві і при цьому позиціонують себе як представники Театру Лесі Українки.

Не хотів би когось окремо виділяти. Коли виникає необхідність всі стають пліч-опліч. Щодня в театрі відбувається по чотири репетиції, працюємо без вихідних. Сьогодні для нас це не просто професія, а енергія боротьби.

– Що б ви хотіли сказати на завершенні нашої розмови?

– Кожного дня думаю про те, що відбувається. На моє переконання ті дикі, страшні випробування, які випали на нашу долю, дадуть можливість визріти дуже потужному суспільству. Після того, що ми пройшли і ще пройдемо це буде щось надзвичайне. Уклін усім, хто боронив “Азов-сталь”, хто перебуває на передовій зараз і тим, хто тут, поруч, робить все можливе задля нашої Перемоги. У мене відчуття, що всі ми в одній зв’язці.

Дехто говорить, що Київ повертається до мирного життя. Насправді, Київ трохи відійшов від лінії фронту. Але доки майже в кожній родині хтось на фронті або в окупації, говорити про повернення до мирного життя зарано.

Спілкувався
Едуард ОВЧАРЕНКО

Виставка художника Бориса Романова під час війни у Дніпрі

Пересічні люди переконані: у країні, де вирує жорстока війна, де щодня життя бореться зі смертю, а українське світло — з північною темрявою, де місяць лютий лютує в травні холодним подихом смерті на весняні трави і квіти — немає зараз можливості згадувати про красу і мистецтво. За їхньою хибною думкою, це виглядає аморально й нечесно стосовно тисяч і тисяч військових, які на передовій, десятків тисяч загиблих, мільйонів українців, змушених покинути свої домівки через небезпеку окупації.

До категорії переселенців належить художник-графік Борис Романов. Він був змушений покинути свою рідну оселю у місті Северодонецьку Луганської області і знайти собі притулок у місті на Дніпрі. Як людина творча — член Національної спілки художників України — він жодної миті не вдавався до простодушних думок, що, мовляв, настає такий час, коли люди мають не помічати красу, коли свою творчу музу необхідно ув'язнити в полон чорнобілого існування, де є лише короткі повідомлення про втрати, руйнування, небезпеку.

Борис Романов, навпаки, швидко знайшов однодумців, колег по мистецькому цеху, друзів із просвітянської родини і вже через певний час разом з ними зумів організувати персональну виставку власних робіт “Мій Шевченко” у Дніпровському Будинку Мистецтв! У творчому доробку майстра понад 400 графічних мініатюр і головною відповіддю усім, хто вважає “мистецтво під час війни не на часі”, стали акварелі із серії “Дніпровські замальовки”, створені за останній місяць перебування художника у Дніпрі! Тобто муза майстра вибухнула новими творчими здобутками в нових умовах, у новій реальності.

Натхненню і прагненню нести світло в цей жорстокий світ не заважають бомби і ракети, вибухи і постріли. Мистецтво стає щитом для людських душ, як бронезилети захистом людських тіл під обстрілами ворога. Головне — зберегти наші світлі, добрі серця, що почорніли за останні місяці і благають про зарядний пристрій від людей, які дотичні до Неба.

Зрозуміло, що саме Тарас Шевченко (вкотре!) є головною фігурою виставки. Саме його постать в такий час надихає, захищає, рятує Україну від московитської навали. Знову Батько Тарас, одвічний символ нескореної нації, її дороговказ і орієнтир, є скарбницею сили і духу у важкі часи. Шевченківські роботи Бориса Романова зберігаються в Національному музеї Т. Г. Шевченка, Національному музеї літератури України та Музеї книги і друкар-

ства у Києві, в музеї Кобзаря у Черкасах, Музеї Т. Г. Шевченка у Пекіні, а також у подібних установах в Бельгії, Італії та ін.

Приїхавши з Луганщини, з постійно існуючими небезпеками і тривогами до славного міста Дніпра, Борис Романов налагодив контакти з місцевими культурними центрами, зокрема, із Січеславською “Просвітою”, яка під час війни стала волонтерським і координаційним центром, водночас продовжує займатися і просвітницькою діяльністю — влаштовуються літературні вечори, зустрічі з видатними людьми краю.

“Ми — просвітяни. Люди, які навіть в такі часи мусять дбати про вічні категорії і смисли буття. Мистецтво — це відображення дійсності, в якому ми усі перебуваємо. І те, що Шевченко знову надихає таких майстрів, як Борис Романов, свідчить про

його актуальність і доречність саме зараз. Зі свого боку, я, як голова місцевої “Просвіти”, готовий підтримати будь-які мистецькі, культурні ініціативи творчих людей з тимчасово окупованих територій і надати їм усіляку підтримку в реалізації їхніх творчих задумів і проєктів. Ми підтримуємо і запрошуємо гостей із Дніпра на персональну виставку нашого колеги Бориса Романова і щиро переконані, що танки та “гради” — це тимчасово, а мистецтво і Шевченко — назавжди!” — зазначив голова Січеславської “Просвіти” Сергій Тютюнник.

Дуже тішить просвітянська співпраця на рівні організації у наш час. Весна дарує надію, що краса нашого мистецтва, дивовижність і безкрайність української культури та національних традицій принесуть українську перемогу і на Донбас, і в Крим, і в усій Україні.

Заряджаймося красою, напуваймося словом і смыслом, несімо тепло і світло нашим втомленим, але нескореним душам.

Спеціально для часопису
“Слово Просвіти” —
команда Січеславської “Просвіти”

На фото: роботи-екслібриси
Бориса Романова

Зліва направо: художник, графік, майстер екслібриса, просвітянин, член Національної спілки художників України Борис Романов, перший секретар Товариства української мови ім. Т. Г. Шевченка у м. Северодонецьк Людмила Ковтун-Шерстньова, краєзнавець та просвітянин Микола Чабан, голова Січеславської “Просвіти” Сергій Тютюнник

СЛОВО

Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА — 2022

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 66

на 1 місяць	28 грн 14 коп.	на півроку	152 грн 84 коп.
на 3 місяці	79 грн 42 коп.	на 11 місяців	276 грн 54 коп.

Ви — зі “Словом Просвіти”, бо це — Ваша газета!

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Відповідальна за випуск
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Микола ТИМОШИК,
Георгій ФІЛІПЧУК

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО
279-39-55

Літературна редакторка
Галина ДАЦЮК
Коректорка
Олена ГЛУШКО

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК,
Володимир ЖИГУН
Черговий редактор
Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
поширення на “Слово Просвіти”
обов'язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

